

~~XII~~
~~Task~~
~~451c~~

N. M. K. I.

618.

(A hiányzó I_3 és K_1 lev. pótmásolattal
pótolva van.)

Ezen igen ritka magyar nyomtatvány az erdélyi
Museum könyvtárának ajándékozta
Kolozsvárt 1874. oct. 1.

Károlyi

Hijányok köztben I3 és K1, = összesen 2 levél.

~~Egyetlen~~ Teljes példánya, melyből végül csak „a nyoma”
táskában való foggyashozásol „hijányának, a
kastai jogakadémia könyvtárában. — Teljes példánya
az erd. Museum könyvtárában.

S.K.

QVADRAGESIMA
VASARNAP-
RA TARTOZO SZENT

EVANGELIOMNAK MAGYA-
razattya hét Prædicatiu szerént, melyből
megh tezik az kifiztet miben ályon, az Bójt-
nek igaz értelme mi légyen, és az Angya-
li szolgálatról mit kellyen érteni
Rövid.

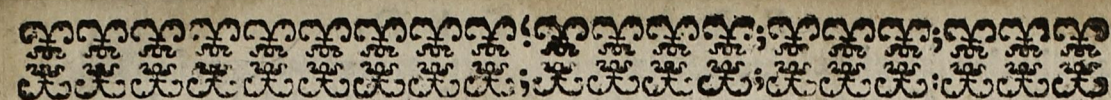
Tanúságokal tractáltatot Cassán.

ALVINCZI PETER PAP ALTAL,
A. 1628.

Közönségesen kinyomtatott,
A. 1632.

CASSOVIAE.

AZ TEKINTETES ES NAGYSAGOS TELEG- DI ANNA ASZSZONNAK

AZ TEKINTETES ES NAGY-
SAGOS BEDEGHI NYARI ISTVAN-
nak, Szabados Zászlós úrnak, Szentelt vitéz-
nek, Szabolcs vármegyének fő Espánniának,
az Szentseges Romai Császárnak Magyar országh Ki-
rályának Tanácsának és Komornikjának kegyes há-
zas társának, Isten Ecclesiáinak Daikájának,
mint tisztelendő patronájának, Istentől ke-
gyelmet mindennemű áldá-
sokkal kíván.

Ogyha helyyes, Tekintetes és Nagy-
ságos aszszonyom, az törvény tudoknak imez ré-
gulájok: *Crescentibus delictis exasperanda sunt poena.*
Az, az, Nevekedvén az vétkek, őregbitendők az
büntetések: Bizonyára mi, ez világh fogyatékjá-
ra jutott emberek, sokal nagyub büntetést érdem-
lenénk, az mi eleinknek büntetésénél, mert ré-
genten, egy avagy más megh nevezet bünt találunk, mellyért ostor-
sálat az földre. Mint, példának okáért, Adám és Eva, az Isten tilal-
mának megh segéseért, űzettetének ki paradicsomból. Az Angyalo-
kat az kevélységért, rekesté ki Isten az mennyei boldogságból. Az el-
ső világot az bujálkodásért vetté el viz özönel. Sodomát és Gomorrhát
az ékte.

Gen. 3.
24.
Esa. 14.
Gen. 6.
& 7.

Gen. 19. az éktelen fertelmességért süllyeszté el, tartományával együtt. Corét,
Num. 16. Dáthánt, Abiront, az pártütésért nyeleté el ez földel. Az Israel fiai
32. közzűlsok ezereket, az kételkedő zúgolódásért, nem bocsátá bé az
Num. 34. igiretnek földére, &c.
26.

Ezekhez képest, ha igazán akarunk sententiát mondani, mit érdemlünk mi ma, kik közöt, ez elő fámlált nagy bűnök, mind együvé halmazva, uralkodnak? Az Isteni tilalomnak ségése, az kevélység, bujaság, fertelmes élet, egy más ellen való gyűlölégh. Isten ellen való zúgolódás, és minden bűnök, valamiket ember megh tud gondolni, olyak is, mellyeket csak ki mondanijs semérmetes emberhez illetlen, büntetetlen, sőt dicsekedéssel uralkodnak.

O fent Isten, ó bőű irgalmú, és kegyelemel bővölködő Vr Isten, csak az te jó voltodból vagy, hogy egy sém Pillantásban, el nem vedted ez egész világot. És bizonyára, amaz nagy Abrahám törekedésére fálot Isteni engedelmségedből vagy, midőn tiz igazakért, Sodomának kés valál megh kegyelmezni, hogy az egynéhány válastot hivedért várakozol.

Ezech. 9. Ez sérént, vadnak az úrnak vigyázó sémek, csak azokra is, kik bán-
4. kodnak az gonozsághnak cselekedetin, és azokért tartoztattya az bűnösökre fálitandó ostorát.

Azonban annak útát is mütogattya ō fent felsége, az igaz pœnitentiát, mert ez úton juthat az bűnös ember Istenhez, sőt ugyan gyámolittya is az bűnöst, megh előzven, segidségével, amaz mondás sérént. *Converte me Domine et convertar, postquam enim convertisti me, ego pœnitentiam.* Az, az: Térics megh engem uram és megh térek, mert minnek utánna megh térítettél engem, pœnitentiát tartottam. Ez fndas mentomra nézven Hieronymus Doctor, mond: *Vide quantum sit auxilium Dei, ut hoc ipsum quod agimus pœnitentiam, nisi Dominus ante converterit, nequaquam implere valeamus.* Az, az: Lásad mely nagy legyen, az Istennek segidsege, úgy hogy az pœnitentia tartást, semmiképen bé nem tölthetnök, ha az Vr annak előtte, megh nem térítene.

Sup. cap. Az pœnitentiának pedig nagy segide az igaz bójt, mely két képen
23. Iere. forogh vedelemben, némelleyek in excessu, annyit tulajdonitnak neki, hogy Isten előt kedvetlené tesik, némelleyek in defectu, mindeneftől elólttyák, és így ez miat az pœnitentia is magában erőtlenedik. az urnak penigh haragja, az pœnitentia tartatlanságért, naponként az mint látjuk gerjede.

P R A E F A T I O.

Erről ez mostani bõjti napokon gondolkodván, és látván, hogy az naponként való szóbeli intés az halgatónál, az szó zengélel egygyt csak el mûlik, ez mi kereszteni tisztunkról, az igaz bõjtről, itt az Caisai Magyar Ecclesiában, hét Prædikátiúcskában foglalt tanításomat, akarám írásban hagynom, az Quadragésima Vasárnapi sênt Evangéliomnak Magyarázattyáserént, az mint az bõttû hozta.

Ez is okúl járult ez mellé, hogy az Papás atyafiak ez üdõben tettetes bõjtõt üzven, minket az bõjtnek ellenséghinek vádolnak lenni, és czel némely együgyûeket ámitnak.

Hogy penigh ez kis munkácskám, Nagyságod Tekintetes neve alatt bocsátom ki; az Nagyságod Isten Ecclesiájához való kegyessége, Szentigéjéhez nagy kedve, annak halgatásában buzgó gyönyörûlége; viselt: Mellyeknek megh csalhatatlan jegye, hogy az Egyházi szolgálatra, nagy költségel, bizonyos jóindulatú ifjakat idegen országokban tanittatot és tanittat. Maga jószágában, az Tanítókra és Schólákra dajkálkodó táplálását árasztja, jártában költében, az Isteni szolgálatot, semminémű forgalmatos dolgai miat el nem mûlattya, mint az minapiban itt Caisán, midõn az útzán halot temetésünkben prædikátiú lenne. Nagyságod azon utzán, sokaknak dicsiretivel, megh halgatá az prædikátiut. Isteni kegyes indulat ez: Es bizonyára ha az Tá-
 bitha, sêgények körül való dajkálkodásáért: Maria, az Mártha asszon-
 nak atyafia, Christus Vrunk lábainál ülve, prædikátiú halgatásáért, ez
 óráigh dicsiretes emlekezetben vadnak, ez Nagyságod elõ samlalt ke-
 gyes cselekedetijs méltán emlegettetnek ez világon, az más életben pe-
 nigh örocké valófágal fogják Nagyságodat követni.

Act. 9.
 39.
 Luc 10.
 39.
 Apob. 14.
 13.

Holot annakokáért ily bizonyos okokból, és méltó tekintetbõl ment Nagyságod neve alatt ki ez kizded munkácskám Nagyságodat kérem alázatosan, ne vegye kedvetlen. Ha Isten életemet vala-
 menyire hozsabittya, nagyub munkámal akarom Nagyságod te-
 kinteres nevét emlekezetben hagyni. Azonban, az nagy hatalmú Is-
 ten, ki kegyes igiretisérént, az õ Anyasentegyházának, gondviselőket,
 és dajkákat sokot adni, Nagyságodnak életét hoßsabitsa, hogy az mint
 ez kédigh, úgy ennek utánna is az õ igaz Anyasentegyházának, és ab-
 ban sok rendbeli sükölködőknek, lehessen kegyes Dajkája. Amen.

Esa. 49.
 13.

ALVINCI PETER P. AP.

A 3

SZENT

SZENT MATHENAK
negyedik részéből, az első ver-
stől fogva az tizenkettődik ver-
figlen.

Ackoron Iesus vitették az pusztá-
ban a lélektől, hogy megh kísértet-
ték az ördögtől.

2. Es mikoron bőjtolt volna
negyven napokon és negyven etza-
kákon, annak utánna meg ehezék.

3. Es hozzá járulván az kísértő monda neki, ha Istennek fia vagy, mondgyad hogy ez kővek legyenek kenyereké.

4. Az ki felelvén, monda: Megh vagyon írva, nem csak kenyérelél az ember, hanem minden beszéd, mely bármazik Istennek szájából.

5. Ackoron felvívé őtet az ördög az szent város-
ban, és álatá őtet az templomnak ormozattyára, és
monda neki.

6. Ha Istennek fia vagy, bocsátkozzál le hanyat
homlok, mert megh vagyon írva, imé parancsolt az
ő Angyalinak te felőled, és kezekben viselnek rége-
det, hogy történetből megh ne úsd lábodat az kőben.

7. Monda

PRÆDICATIV.

7. Monda neki Iesus, Ismet megh vagyon írva. Nekifirtsed az te uradat Istenedet.

8. Ismet fel vivé őtet az őrdőgh egy igen magas hegyre, és megh mutatá neki, ez világhnak minden Országit, és azoknak dűcsőségit, és monda neki.

9. Ezeket mind neked adom, ha leborúlván imá-dandá engemet.

10. Ackoron monda neki Iesus, meny el Sátán, mert meg vagyon írva: Az te uradat Istenedet imá-dgyad, és egyedül ő neki főlgály.

11. Ackoron el hagyá őtet az őrdög, és imé az An-gyalok járulának ő hozzá, és főlgálnak vala neki.

ELSŐ PRÆDIKATIV.

ELŐLIAROSZO.

AZ réghi bölcsek, valami bizonyos viselt dol-gokról, avagy mondásokról emlékezetesek. Az többi közöt, Democritust és Heráclitust emlékezetben hadták azért, mert amaz, tudni illik De-mocritus, mindenkoron nevetet az emberek közöt, imez tudni illik Heraclitus, mindenkor firt, és ezért egyéb emberek őket bolondoknak tartották.

Ezek bizonyára bolondok nem vóltak, cseleke-detek sem nevetégre való, mert egy méltó ok viselte mind kettőt. Democritus nevette ez vilaghi emberek-
nek hű.

QVADRAGESIMA

nek heába való bolondságokat, úgy mint kik nem ves-
sikefészekbe, mit szeretnek, és miben gyönyörködnek,
mint az halak az horogra vont eledelen kápdosván, a-
vagy az madarak az fésű sűfőben gyönyörködven,
repdesve fíetnek veszedelmekre; Heráclitus-is ezen
dolgot siratta, mert látta az embert menyí veszedelem
környékezte megh, melyek között oly nagy testi bá-
torfágban él, mint ha senkitől semmi bántása nem
vólna.

Ha az fent Iób pátriárkát ezek látták vólna, nem
nevetet vólna Democritus, Heraclitus sem sírt vólna,
mert ő megh ismervén ez világhnak heába valósfágát,
és megh tapasztalván, az emberi álatnak nymorúlt sor-
fát, nem élt testi bátorfágban, sőt jobnak ítélte nem
lenni itt ez földön, hogy sem mint itt élni, a mint imez
főva mütattya: Miért hoztal ki engem az én anyám-
nak méhéből, job vólt vólna megh eméftetnem, hogy
soha fsem ne látot vólna engemet.

Nem nevetnéde te azt, az ki három serény, erős
fegyveres ellenségh között, nagy erőtlen f-mezitelen
lévén, semmit ellenek nem vigyázna, hanem mint egy
hizlalt álat, csak fejére várna az fulykot: Avagy nem
fánnádé ugyan ily mód nélkül való veszedelmét?

Igy vagyon minden embernek alapattya: Egy fe-
lől az világh ostromollya hízeltkedésével, mellyet nem
kellene szeretnük, mert el múlik ez világh minden ki-
vándágival egyetemben: Más felől az test, gyönyör-
rűségé-

Iob. 10.
18.

1. Ioh. 2.
15. v. 17.

Gal. 5. 17.

P R Æ D I C A T I V.

rűségével, mely az lélek ellen tufakodik: Harmad fe-
lől az őrdőgh, külömb külömb kifirtetivel. Ezek el-
len ha ki nem vigyáz, csak el kel annak veőni. Ertette
ezt Hieronymus Doctor midőn így bólot: *Hinc me per-*
quitur mundus, hinc venter meus vult mihi pro Deo esse;
hic diabolus, cui mille sunt nocendi artes. Az, az: Innet
dőz engem ez világh, innet az én hasam akar Istene-
élnni, innet az őrdőgh, kinek ezer mestersége va-
yon az ártalomban.

S V M M A.

HOgy ezt el hihefsed, ihon az nylván való példa,
az el olvasot bent Evangéliomban, melyből megh
hallátok az bemtelen Sátán, három izben, mint o-
stromlotta az mi közben járó urunkat, és miképen
győzettetet megh.

R E S Z E K.

HArom karban ál az bent Evangéliom. Az első ré-
ben, megh irattatik ideje, helye, és minden kőr-
nyúláló dolga az baj viadalnak. Másodszor, vagyon
az baj viadalnak módgya, mint hartzolt az Sátán, és
nível győzettetet megh. Harmadszor, mi követke-
t az baj viadal után; Az Sátán bégyen valással el-
ent, Christus Vrunk pedig az bent Angyali bögá-
tal triumphált, mellyekből cikkelyenként, mi bär-
azzék tanúságunkra, rendeláfuk.

B

A Z E

QVADRAGESIMAI AZ EVANGELIOM: NAK ELSŐ RESZERŐL.

Tunc. **A**Z ſzent Evangéliomnak első réſébe némű némű
bőrűkből ſármazik tanúſágh. Előſőr imez bő-
tű *Tunc*, ackoron, igazit minket viſſa az har-
madik Cáputra, melyben meghirattátik Chriſtus V-
runknak Prophétaságának tiſtíre való inauguratiója,
felſenteltetése. Ackor vólt mikoron Chriſtus Vrunk
Kereſtelő Iánoſtúl az Iordán vizébe meg kereſtel-
kedet. Ackor vólt, mikor az ſzent Lélek látható for-
mában reaſálot. Ackor vólt, mikor az Atya Iſten az
égheől élő ſózatál ezt monda: Ez az én ſerelmes fi-
am, kiben kedvem bé tólt. Ezek után mindgyaráſt
következet.

ELSŐ TANVSAG:

MEly *diſerté* & *directé*, az, az, ékeſen és igyene-
ſen előnkben adgya, *ſortem regeneratorum in*
hoc vite ſtadio, az, az: Az újonnan ſületet em-
bereknek ſorsát, ez életnek pállya fúró helyén. Nem
lehet azoknak lágy párnán nyugtok, nem lehet cſen-
des álapattyok, hanem vitézlegh dolgok, à mint ſent
Ióbból. Az ſzent kereſtſegheben, mely újonnan ſüle-
tésnek feredője, Chriſtus Vrunkat óltzzúk fel, ugy ta-
nit ſent

*Iob. 7. 1.
Tit. 2. 5.
Chriſtus induing
in Baptiſmo.*

PRÆDICATIV.

nit bent Pál, Mihellyen ez leßen, mindgyarást az for- Gal. 3. 27
 funk, az mely ő felségée ez életben, az, az: az Sátánal
 való hartzolás; Nem ostromollya az Sátán az órab- Satan non
 jait, minden ember el hidgye, hanem az Christus zá- oppugnat suos
 blója alá esküt vitézeket. Illick tehát minden keresztény
 embernek megh fogadni az bölcs Syrách tanácsát,
 midőn így ből: *Fili accedens ad servitutem Dei, sta in Eccl. 3. 12*
justicia & timore, & prepara animam tuam ad tentatio-
nem. Az, az: Fiam járulván az Istennek bõlgálattya-
 ra, ály igazságban és félelemben, és kébitsed lelkedet
 az kísirtetre.

Nem-is lehet ez nélkül az igaz keresztény ember, *Xiang non*
 ez az jutalom el vételnek úta, à mint bent lakab tanit, *pot. car. 2.*
 mondván: *Beatus vir qui suffert tentationem, quoniam* Jacob. 1.
cum probatus fuerit, accipiet coronam vite. Az, az: Bó- 12.
 dogh férfiu ki az kísirtetet el viseli, mert mikor megh
 próbáltatik, el veßi az életnek coronáját. Melyre néz-
 vén Agoston Doctor-is így tanitot. *Vita nostra in hac* Sup. Psal.
peregrinatione, non potest esse sine tentatione, quia profe- 50.
ctus noster, fit per tentationem nostram, nec potest quis co-
ronari nisi vicerit, nec potest vincere, nisi certaverit. Az,
 az: Az mi életünk ez bújdosásunkban, nem lehet az
 mi késértetünk nélkül, mert az mi gyarapodásunk leßé
 az mi késértetünk által, nem-is coronáztathatik meg
 valaki, hanem ha győzedelmes leßen, s nem lehet győ-
 zedelmes, hanem ha hartzoland. Nem imel, ámal
 jár tehát az kereszténység, hanem nagy jozanfágal, és

QVADRAGESIMA I

lelki vitézséggel kel az ellenségh ellen vigyázni.

Jesus.

Második ige I E S U S, mutat ez viadalban az egyik baj vivó semélyre, mely nevezetet, ha estendőként Vy estendő napján nem Magyaráznánk az Ecclesiában, bővön kellene itt hozzá nyúlnom, de mivel minden idejében izes, el hagyván az nevezetnek magyarázattyát, csak azt mondom, hogy ez áldot neű, oly, mely kívűl nem adatot más neű az éghalat melyben üdvőlségh volna. Oly neű, melyre megh hajolnak minden térdek mennyejék, földiek, és pokolban.

Ador. 4.
12.

Phil. 2.

Actor. 7.
59.

Apoc. 22.
20.

Sup Pfal.
52.

Joh. 16.
23.

valok. Oly neű, mellyet halálunk oraján, bizodalommal kiálthatunk, mint bent lltván Protomártir. Es nagy lelki vidámsággal mondhattuk az bent lánossal: *Veni Domine I E S U*. lőjel Vram *I E S U S*. Drága f-megbócsúlhetetlen nevezet ez, melyről Hilarius Doctor így szól: *I E S U S, ut sepē diximus, ipso nomine salutaris est.* Az, az: Ez fő, *I E S U S*, a mint gyakorta mondtuk, csak nevezeti berént-is üdvőlséges. Azt mondom kerebtének ez nevezetről, hogy valaki ezt lelki buzgósággal, és áitatósággal mondgya, az mennyet, földet, poklot, egytzerf mind megh zenditi. Az menyországot bizonyára megh zenditi, mert valamit az Atyától kérünk ez nevezet által, megh adgya mi nekünk. Az föld-is megh zendül, mert ez egész kerebténységben örömel, és tapsolással hallják az hivek, amaz régi mondás betént: *Mel in ore, jubilus in corde, in aure melodia.* Az, az: Méz az szánkba, öröm az szívünkben, fülünk-

PRÆDICATIV.

fülünkben ékes zengés. Megh zendül az pokol-is; mert ez aldot nevet viselő hatalmas fejedelem, anak minden seregét megh győzte, fegyverétől megh főtotta, és minden erejét semmivé tőtte, hogy az pokolnak kapui se árthassanak az ōháza népének. Soha tehát, megh az halálal való ſemben ſalálunkor-is ez aldot néüről el ne feledkezzünk.

Luc. 11.
22.
Matth. 16
18.

Harmadik czikkelye az első résznek imez: **SUBDUCTUS EST A SPIRITU**, az, az: Viteték az lélektől. Ezt ſent Márck, és ſent Lukács világosan írják, mondván: **I E S U S** tellyes lévén ſent Lélekel, viteték az puſtában. Innen megh tetzik, hogy nem az Sátántul, vitetet Christus Vrunk az puſtában, nóha ez-is lélek, de tiſtátalan lélek ō, hanem az ſent Lélektől, mellyet embersége ſerént mértéknélkül vőtvála. Így érti ezt Theophilactus, Lyránus Doctorok, ezen textus magyarázattyában, mondván. *Humanitas Christi erat organum divinitatis, quapropter agebat omnia instinctu Spiritus Sancti.* Az, az, Az Christusnak embersége az Itenségnek eszköze vála, annakokáért mindeneket az ſent Léleknek indításából cselekdik vála.

Subductus

Marc. 1.
12.
Luc. 4.1.

Lnc. 11.
Ioh. 3.5.

MASODIK TANVSAG.

EZből-is, *diserté* & *directé*, az, az: ékesen ſigye-
nesen kitetzik az, hogy valakik Istennek válaſ-
B 3 tot

QVADRAGESIMA I

tot emberi, vagy egyképen vagy másképen: Az, az: avagy valami nagy tisztre, avagy az örök életre nézve, azoknál ajándékul vagyon az Istennek bent lelke, és valami jó cselekedet vagyon benne, mind az Istennek bent lelkének dajkálkodása által vagyon, mint az példák nyilván mutatják. Midőn Isten maga tiszt-

Exod. 25.
20.

letire látott, óltárt, Frigy ládat, Gyertya tartót, minden egyéb eszközökkel parancsolt volna Moysesnek

Exod. 31.

Beseleel.

nagy ékesen építeni. végezetre így bóla: *Ecce vocavi ex nomine Beseleel filium Uri filij Hur de tribu Juda. Et implevi eum Spiritu Dei, sapientiâ & intelligentiâ & scientiâ in omni opere, ad excogitandum quicquid fabrefieri potest ex auro, argento, &c.* Az, az: Imé nevezet berént hittam Beseléelt Vrinak fiát, ki az Hurnak fia Júda nemzetségéből, és bé tellyesítettem őtet Istennek lelkével, bölcseséggel és értelemel, és tudományal, minden munkában, megh gondolására mind azoknak, valami késettethetik aranyból, ezüstből, érczből, &c.

Josue.

Deut. 34.
9.

Továbbá mikor Isten Iosvét választotta volna, Moyses után Hertzegnek, ezt olvasuk felőle; *Josue filius Nun, repletus est spiritu sapientie.* Az, az: Iosve az Nunnak fia, bé tellyesedék bölcseségnek lelkével. Az

Saul.

Sául históriáját-is tudgyátok kerektének, midőn Isten Samuel Próphéta által felkenetteté az királylagra, és visssa fordul a kamárok kereséséből, azt írja az história:

1. Reg. 10.
9. 10.

Immutavit ei Dominus cor aliud. Az, az: El változtatta Isten

PRÆDICATIV.

tá Isten az ő bívét, máfra. Aláb mond: *Insilvit super eum Spiritus Domini*. Hertelen bála reá az úrnak lelke.

Ezen értelmünk legyen az igaz hivatal szerént való Egyházi személyek felől, kikről bent Péter in genere így szól: *Spiritu sancto inspirati loquuti sunt sancti Dei semines.* Az, az: Az bent léleknek illéséből szólottanak az Istennek bent emberi. Az Vy Testamentomban-is az Apostalokat azal biztattya Christus Vrunk, hogy az bent lélekből általok. Mikor utólsó ki bocsátta-is az Vröket, reájok lehellik, ezt mondván: Vegyetek bent lelket. Ma-is valiket Isten az egyházi szolgálatra, válaht, és, *per impositionem manuum* kezek, fejekre tételével ki bocsát, ezel az ajándékal ruházza fel és ez által vagyon még igen együgyű atyafiaknak-is az tanításban méltóságok.

Méltók annakokáért az illyetén, Isten ajándékával felékesítteret emberek az tiszteletre, azért az méltóságért, melyel Isten őket látogatta, kiváltképen az Magistrátus, kinek hatalmat adot az ótalomra, büntetésre és az törvény szerént való igazságnak ki bologáltatására. Az egyházi bologák, kik Christusnak bologai és az Isten titkainak fásári, melyért bzent Pál azt mondgya hogy kettős tiszteletre méltók.

Rom. 13.
1. Cor. 4.
1.
1 Tim. 5
17.

Végezetre ide tartoznak az újonan bűletet üdvö-
zülendő emberek, kiknél zálagúl vagy on az bent Lé-
lek, mely bent lélek nem hivalkodik, hanem imád-
ságra, halá adásra, és minden jóra gerjeszti az em-
bereket.

Q V A D R A G E S I M A I

Rom. 8. bereket. Ennek vezérléséből kiáltyák az emberek
^{1^o}
 1. Cor. 12. bátorságal édes attyoknak az Istent. Ez mindē némű
^{4^o}
 Ioh. 14. ajándékoknak östogatója. Ez vezérel mindeneket
^{26^o}
 De Spiri- nézve Basilius Doctor im ilyen formán tanítot: *Per*
 tu S. *Spiritum Sanctum contingit restitutio in paradysum, ascen-*
sus ad regnum coelorum, reditus in adoptionem filiorum.
In summa, in omni plenitudine benedictionis esse. Az, az:
 Az bent lélek által leßen az paraditsomban való helyre
 álatás, az menyországban való fel menetel, visszatér-
 rés az fiúvá való fogadásra. Egy summában az áldás-
 nak tellyeségében lenni. Ambrus Doctor-is ezen
 bent Léleknek tulajdonittya az imádságba való buz-
 góságot, mondván: *Spiritus Sanctus superfundit se*
^{Super C.}
^{8. ad Rō.} *precibus nostris, ut insufficientiam nostram, motu suo pro-*
moveat. Az, az: Az bent lélek az mi imádságinkra
 önti ő magát, hogy az mi elégtelenségünket, az ő
 indulattyával segillye.

Imádnunk kel tehát az Vr Istent, hogy bent Lel-
 kének ajándékával, birjon és igazgasson minden jóra
² Cor. 3. minket, holot minden jóra való elégségünk Istentől
^{5^o}
 vagyon. Egyetemben vigyáznunk kel, hogy ennek
 jóra való vezérlésével ne ellenkezzünk, hanem enge-
 delmesek legyünk, bent Pál apostalnak imez intése
 berént, mondván: *Nolite contristare Spiritum San-*
^{Eph 4.}
^{30.} *ctum Dei, in quo ob signati estis, in diem redemptionis.*
 Az, az: Megh ne bomorítsátok az Istennek bent Lel-
 két

PRÆDIKATIV.

129

két, melyel el vadatok jegyeztetve az meghváltásnak napjára.

Negyedik cickelye ez INDESERTVM: Az, az: az puſtában, ez jelenti az baj viadalnak helyét, mely az ſónak tulajdonsága ſerént annyit teſen mint minden emberektől el hagyattatott űres hely.

In deſertu.

Példázat képen penigh támaſtya előnkben ez világhi alapatot, melyben az kiſírtetnek ſeleinél, űldözéseknek háboruinál, és gonof kivánságoknak ſél veſeinél egyebet nem látunk, nem tapaſtalunk. Az mint penigh az puſtákban nagy hegyek, kő ſiklák, kegyetlen mérges álatok, nagy magasan fel nőt fák, és barlangok ſóktak lenni: Így ez világon, nagy hegy módgyáratettetes hatalmasok: kő ſiklákhoz hasonló vakmerő engedetlenek; Cédrus fához hasonló fen láto, az, az, fel fualkodot kevélyek: Otsmán férgekhez hasonló rút bűnőſök: Minden Tigrisnél és Leopárdnál, kegyetlemb tyrannusok: Végezetre, akar mely mélyſéges ſötét barlangnál homályosb és álnakab gondolatú, ſívű emberek, vadnak, el annyira, hogy ez világh, méltán és igazán visellye az puſtainevet.

*Oſtendit pa
rabolicè ſtatū
mundi.*

Iőt penigh Chriſtus Vrank ez világh puſtájára, midőn véghetetlen ſerelméből, meg űreſítvén magát Iſteni dűcsőségetől, ez alázatos ſolgai ábrázatot fel öltözé, és az emberekhez hasonló lőn. Erről ſól ő maga Chriſtus Vrank, mondván: *Exivi à patre, & veni in mundum.* Az, az: ki jöttem az Atyától és jöttem ez világra.

*Veni Xp̄s
in deſertum.*

Phil. 2. 6.

Ioh. 10.
28.

C

Továbbá

Q V A D R A G E S I M A

Továbbá, ha ez nevezetet tulajdon fáját jegyzésébe vessük, úgy-is vagy on miről gondolkodgyunk, mert az tellyesedet bé, az mit az ő Testamentombeli ceremonia példáz vala, midőn az fő pap, az egész Israel fiainak bűneiért áldozatot tőt, két bakot választottak, mellyeknek egyikét fors szerént el választván, az fő pap mind két kezét az baknak fejére tőtte, és az egész Israel népének bűnéről választ tőt, és mind annak fejére rakta, és az puštába küldvén ott el bocsátotta. Melyel az jelentetet, hogy jövendőben amaz eggyetlen egy áldozatra rendeltetet bárány, viselné mind az egész népnek bűneit, Esaiásnak jövendölése szerént, mondván: *Posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrum*; Az, az: Eo reátévé az úr mindnyájunknak álnokságát. Es hogy az puštában mindnyájunk képebe az késértővel szemben állana, és azt megh győzné, az mint az bent Evangéliom jelenté.

Mit látunk tehát itt keresztének? Láttjuk Isákor az puštában az áldozatra késülni. Láttjuk Ismaelt azon puštában halálához közelgetni. Láttjuk Illyést negyven napon és etzakán, éhen bomjan az puštában lakozni. Egy summában láttjuk az réghi példázatoknak valóságát.

HARMADIK TANVSAG.

EZekből-is világosan kijő, mit kellefsék itilnünk ez világnak alapattya felől: Ez világh, tóvisekel, kő fiklálakal, nagy hegyekkel, rút férgekkel rakot pušta. Vgy vagyon; megh kel vallanunk az Agoston Doctoral, hogy ez jelen való életnek gyönyörűsége igen édes, mely által sok embereket ez világh vgy magához hódoltat, hogy tovább innen nem kíváncsoznak; De bizonyára ez csak szemfény veftés, mert ennek minden szépsége, gyönyörűsége, csak el múlik, à mint bent Iános Apastal tanit, mondván: *Nolite deligere mundum, neq. ea quæ in mundo sunt, mundus enim transit, & concupiscentia ejus.* Az, az: Ne szeressétek, vgymond, ez világot, sem azokat mellyek az világban vadnak, mert el múlik ez világh, és annak minden kívánsága. Szem fény veftés mondom, és ebben kevés, avagy semmi gyönyörűségünknek kel lenni, vgy élvén benne, mint ha nem-is él-nénk, az mint az apastal tanit.

De verâ
Innocen.Svavis hâc
vita multâ.1. Cor. 7.
31.

Segit penigh, ez világtól való magunk el fogására, ha egybe vettyük ez világhnak puštájával, amaz gyönyörűséges Edennek kertét, melyből az mi eleink ki üzettettek vala, lásad mellyikben kel inkább gyönyörködöd: Az puštábané, melytől az természet vgyan iszonyodik, avagy az képen díponált kertbē? Ezenképen vessük egybe ez jelen való életet, az kő-

C 2

vetkezen

Q V A D R A G E S I M A I

De vera
Innocen.

Obiectio.
Ellenve-
tes.
Felelet.

Pfal. 118.
102.

W. 92.

Philip. 3.
20.

Sup. C. 27
Gen.

vetkezendővel, és itillyük megh; Bizonyára csak negyven napi púta az öröcké való bódogsághoz képest, melyre nézve Agoston Doctor mond: *Quis non contemnat dulcedinem presentis seculi, insians bonis futuri seculi.* Az, az: kicsoda nem útalná meg ez jelen való világhnak édesességét, az ki vágyodik, az következendő világhnak jóvaira. De itt mondhatná valaki.

Vgyan semmi jó nincsené tehát ez világhi életben? Vagyon, az menyiben az jövőendő életnek pálya fűtő helye: Igen jó azoknak, kik az Istennek bent akaratyát értik, mind ez világhi életnek regulái felől, s' mind az következendő ki beékelhetetlen bódogsághnak nagy öröme felől, mely minden ez világhi nyereséget fellyúl halad. Illyen javát érzette bent Dávid ez világhi életének, midőn így ből: *Quam dulcia eloquia tua, faucibus meis, super mel ori meo.* Az, az: Mely édeseségek az te beédid az én gégémbe, az méz felet az én bájamnak. Ezek előtt egy néhány versel, az vesedelem ellen való orvosságnak ismeri az Istennek bent igéjét. Bizonyos dologh, hogy az kik az Istennek útait az ő bent igéje berént nyomják ez világhi életben, igen jól vagyon dolgok, mert nóhá test berént még ez földön mulatoznak, de imár az eghekbe vagyon az ő polgári társaságok, à mint bent Pál tanit. Semmi búkségek nincsen az ollyatén embereknek, mert az mint Chrysostomus Doctor ből: *Divina eloquia, omnes in se continent divitias.* Az, az: Az Istenes

11

100

Lib. 2.
De Iacob
& vita be
ata c. 4.

Ellen vés-
tés,
r object
Felelet.

űldöz-

QVADRAGESIMA

üldöznék az kereszténeket, kiváltképen az tanító do-
ctorokat, kénserítésből futottak életek megh tartásá-
ért vadon erdőkre, pusztákra, barlangokban. Eüdü
jártára, mint minden egyéb dolgokban szoktak az em-
berek majmoskodni, így ebben-is, hogy már az réghi
Doctorok tudományát, külömben nem követhetnék,
és Istenes életet nem élhetnének, úgy kezdenek vára-
fokon, falúkon kívül hajlékokat építtetni, mely vég-
tére, egy egy nagy kincses tárháza változék, az mint
mindnyájan tudgyátok. De à mint mondám erről né
disputálok: Hanem az Chrisostomus Doctoral igye-
nelen azt felelem, hogy, nem jó innen ki az remere é-
let, sőt ellenkező dologh jó ki, tudni illik, az remete-
séghek káros vólta, melyről így szól az Doctor: *Tunc*
quippe maximè aliquos diabolus aggreditur, cum solos vi-
derit, atque ab alijs hominibus segregatos. Az, az: Mivel
ackor ostromoll felettéb az ördögh valakiket, miko-
ron magán és egyéb emberektől, külön válastva lá-
tandgya. Erre hozza elő például az mi réghi büléin-
ket, Adámot és Evát, s-azt mondgya: Az csalárd ör-
dögh, nem kifirté megh Evát, midön együt vagyon
Adámal, hanem mikor külön csak magának vagyon.

Hom. 13.
sup. cap.
4. Matth.

Huc referri
posse exempla
David, Sime.

2. Cor. 11.
19.

Köz hiftóriával-is bizonyos, az Remeteséghek
veszedelmes vólta. Egy Remetéhez, Angyali formá-
ban, sokszor ment az Sátán, mivel világosságh Angya-
lának képét, ábrázolhattya ez gonosz lélek, és sok
bep dolgokról beszélgetet vele. Néha jelent megh
neki

neki réghi ſentek képébe, el annyira hogy immár nagy hitele vólt az Remeténél. Az attya-is az Remetének néha, néha, látogatni szokta vala az fiát. Egykor midőn az Remetének attya, menne az fiához látogatásnak okáért, egy fejűt vivén válán, hogy megh tértébe fát vágion. Mint leſen az dologh? Az Sátán Angyali formába, megh előzi az ſegény embert, ſmond az Remetének: Vigyáz, mert ihon az Sátán, apád képébe jó hozzád egy fejűvel, az végre hogy tégedet megh ölljön, de te hamarkodgyál, ragad ki az fejűt kezéből és űsd agyon. Azonban oda érkezvén az ſegény vén ember, ſokála ſerént kőſönti az fiát: Imez penigh ragadgya az fejűt kezéből, és agyon veri, ez lőn virága Remeteségének, édes attyának gyilkosa lőn.

Ugyan az az kéreje az Vén atyát, hogy ilyet ne beszéljen
Távoztatni kel tehát inkább az Remeteségnek életét, hogy ſem követni, hogy az gonoz Sátánnak kifirtetítől magunkat óhafsuk, azon Chryſoſtomus Doctor értelme ſerént, mondván: *Maximè oportet frequenter nos alijs aggregari, ut non facile in captionem diaboli perveniamus.* Az, az: Gyakorta ſ-felettéb kel egyebekel társolkodnunk, hogy könnyen az ördögnek fogságában ne juſunk,

De ez moſt legyen elég ezekről, hanem fordúllyunk az mi érettünk megh kifirtetet áldot Vr I e s u s Chriſtushoz, és eſedezzünk buzgó indulatal, hogy ha méltóztatot minket ez világnak puſtájábā, az fiúvá vá-

Q V A D R A G E S I M A I

vá való fogadásnak lelkével magának el foglalni, méltóztassék náponként gyámolító erejével az gonó el-
lenség ellen védelmezni, hogy midőn serény in-
cselkedésével gonóbra akar minket hajtani,
erősek lévén hitben, győzedel-
mesek lehessünk.

A M E N.

M A S O -

MASODIK PRÆDIKATIV AZON

Szent Evangéliomból.

TEXTVS

Hogy megh kifirtetnék az
ördögtől.

ELEOL IARO SZO.

AZ véghetetlen bölcseségű Vr Isten, az teremtésben ilyen rendet tartot, hogy elsőben matériát kébitet, mellyet Moyses magán heábavaló űreségnek mond. Ezt az Poéták CHAOSNAK nevezi. Az, Gen. 1°
az: mennek, földnek, vizeknek, sötétségnek, világosságnak, egyben elegyedésének.

Minék utánna Pedigh az úr ezt mondá, *Fiat lux*, Legyen világosságh, azontúl el válék az világosságh az sötétségtől, és az ulta minden egyben elegyedés nélkül ellenkezet az világosságh az sötétséggel. Gen. 3°
Továbbá mi helyen ezt monda az Vr: *Inimicitias ponan inter te & mulierem, semen tuum & semen mulie-*
D

mulieris. Az, az: Ellenkezést vetek te közted, és az aßbonyi álat közöt, az te magod és az aßbonyi álat magva közöt, Az últátúl foghva egyben békelhetetlen ellenkezés vólt, az Melschiás és az Belial közöt, az mint bent Pál-is hozza bé, mondván. *Quæ Societas luci cum tenebris, aut quæ conventio Christi ad Belial?* Micsoda társasága lehet az világosságnak az főretségel? Avagy micsoda közölsége Christusnak az Belialal? Az, az: Semmi nem lehet.

2. Cor. 6.
15.

Gen. 3.
15.

Azonban Istennek amaz bava-is, *Tu insidiaberis calcaneo ejus.* Az, az: Te incselkedni fogß az ő nyomdoka vtán, avagy az mint más fordítás tarttya, Te mardosni fogod az ő farkát. Ez-is mondom igen erejében vagyon, és bemtelenül incselkedik ez álnok kigyó, az bódogh bûz Mariának áldot magva ellen, az ő élő tagaiban.

Dan. 9.
24.

Hogy ne cselekedné penigh most az gyenge erőtlén hivekben, holot ő magat-is az benteknek bentét, az lúdának győzedelmes oróßlányát, az Atya Istennek öröcké való fiát, egy néhány késértő nyilával ostromlá, imez bótú à mint mütattya **H O G Y M E G H K I S I R T E T N E K A Z Ó R D Ó G T Ó L.**

S V M M A.

Itt annako káért letzkénk leßen, az kisirtetről, nem arról, Christus Vrunk mint kisirtetet megh az Evangéliomi bótú berént, hanem minket kik az bent kereßt-

P R Æ D I C A T I V.

kereftségben Christus urunkat fel öltöztük, zárlója Gal. 3. 27.
 alá esküdtünk, miképen szokot az kifirtet gyakorlani,
 mert ez által terzik meg az kerefténi vitézség, mely-
 re bent Pál Apostol int, mondván: *Milita bonam militi-* 1. Tim. 1.
am. Az, az: Vitézkedgyél jó vitézséget. Ez az vitéz- 18.
 ségh az melyről bent Iób szót volt, mondván: Vi- Iob. 7. 1.
 tézség az embernek élete ez földön.

E Z L E T Z K E N E K R E N D I.

AZ kifirtetnek tudománya penigh ez szerént,
 úgy leszen nyilván való. 1. Ha megh érti-
 tek micsoda az kifirtet. 2. Hány féle az kifirtet.
 3. Miben különbözik az jó kifirtet az gonosz ki-
 firtettől.

A Z E L S E O R E O L.

AZ kifirtetnek rövid magyarázattya ez: *Tentatio*
est exploratio infirmitatis, aut virtutis nostrę. Az
 az: Az kifirtet az mi erónknek, avagy erőtlensé-
 günknek megh próbálása, avagy megh vizsgálása. Ez
 magyarázatnak igaz voltát, mutatya Moyse Pró-
 phéta, mondván: Ha támadand te közötted Pró-
 phéta, avagy álom látó, és jóvendőt mondand, s-bé-
 tellyesedik az mit mond, és kistet idegen Isten imá-
 dásra, sovát ne fogad, mert próbál, avagy kifirttű-
 tóket

Q V A D R A G E S I M A I

tőket az tú uratok Istentek, ha beretiteké őtet tellyés
bíveitekből, avagy nem.

Miért álattya az király, avagy had vezér, az erős
hartzra az ő vitézét? Azért hogy megh tessék annak
ereje, avagy erőtlensége, ha az ostromon jól forgódik,
gyozedelemel jár, dicsiretet nyer, jutalmat-is veßen:
Ha az ellenséghnek hátat ad, gyalázat helye. Így az
kifirtetet, azért bocsáttya Isten az emberre, hogy e-
rőssége az hitben, avagy erőtlensége nyilván való le-
gyen.

Job.

Job. 13.
15.

Pe Matth. 26.
70. etc.

Jo Gen. 39.
12.

Ja 2. Reg. 11.
vid. 1.

Példának okáért, bent Ióbnak ereje tetzék megh
az kifirtetben, mert nóha sokat szenvedé í-keservefen,
de az Istenben való bizodalomban megh nem fogyat-
kozá, az mint imez mondála mütattya: *Etiam si oc-
ciderit me, in ipso sperabo.* Az, az: De ha megh ölend-
is engemet, ő benne reménlek. Ellenben, bent Péter-
nek erőtlensége tetzék megh az kifirtet által, midőn
csak hamarjában, háromszor tagadá megh az ő urát,
megh váltóját. Ezenképen ereje tetzék megh Ióseph-
nek, midőn aß bonyának gonos ingerlésére meg nem
hajla. Ellenben Dávidnak erőtlensége, midőn egy te-
kintetivel Bethsabét megh látván, házasságh törő bu-
jására gerjede, véghez-is vivé gonos kívánságát.

T A N V S A G.

E Zarra int, hogy minden ember magára igen vi-
gyázzon, és ha az kifirtetnek belét, vagy egy,
vagy

P R Æ D I K A T I V.

15

vagy másképen érzi, mindgyarást jusson eszébe, hogy Istennek próbáló iskolájában érkezet; Az Isteni böl-
gálatban hátra ne ályon, hanem az próbát alhatatoson
benvedgye, tudván hogy az nyomorúságh békeféges
tűrést berez, az békeféges tűrés próbát, az próba re-
ménséget, az reménségh penigh senkit meg nem gya-
láz, à mint bent Pál tanít.

Rom. 5.

4.

Követendők amaz három iffjak, kiket kénseritvén
az pogany fejedelem, az bálvány ošlop imadására, az
éghőkementzét sokás küvül, hétberte gyútották vala
megh, melyhez képest, életek megh maradása felől
kicsin reménségek vagyon, à mint savok mütattya
de azonban az Istennek hatalmaóságában biznák, és
bent parancsolattyának kívánságában alhatatoson
megh maradnak, mondván: Az az Isten, az kit mi tiš-
telünk, megh tarthat minket ez éghőkementzében, és
az te kezeidből király ki ragadhat. Ha penigh megh
nem szabadit-is, tütödra legyen király, soha az te bál-
vány ošlopodat nem imádgjuk. Mi lön ez ál-
hatatósághnak véghe? Csudálatosképen megh tartá
Isten őket, és megh tetzék, hogy igazán félik az ő uro-
kat, Isteneket, és egyetemben az Igaz Istennek dū-
csósége terjede általok, mellyért mennyei jutalmat-is
vőttek ugyan, de ez világon-is dicsiretel hirdettetik,
az ő kifirtetek ellen való győzedelmek. Erről bólot
Tertullianus Doctor, mondván: *Quis exitus tentatio-*
nis alius, nisi probatio fidei quā suos utique Dominus exa-

Dan. 3.

17.

Lib. 2. de

Persequ.

Q V A D R A G E S I M A I

Hom. de
Pace &
Toler.

minare vult. Az, az: Micsoda ki meneteli egyéb az kifirtetnek, hanem az hitnek próbája, melyel az Vr, az őveit vizsgálni akarja. Chrysostomus Doctor-is ilyen tanácsot ad az kifirtetben forgóknak, mond: *Non presentem spectemus tentationem, sed orientem ex ipsa utilitatem.* Az, az: Ne nézzük az jelen való kifirtetet, hanem abból eredendő hasznót.

A Z M A S O D I K R O L.

*Tentatio divina
bona est.*

Jacob. 1.
13.

1. Cor. 10
13.

Apoc. 2.
7.

1. 10.

AZ kifirtet penigh két féle, jó és gonosz, avagy Isteni és ördöghi kifirtet. Az Isteni kifirtet jónak mondattatik, mert az hivekben mindenkoron jó az véghe, à mint irván vagyon: *Deus non tentat ad malum.* Isten nem kirtsit gonosz végre. Továbbá ezért is jó az Isteni kifirtet, mett az kiket kirtsit, úgy temperállyá, hogy ereje felet ne legyen embereknek, sőt ugyan erőt ad melléje, hogy jó ki meneteli legyen, úgy tanit bent Pál Apostol. Igy kel erről gondolkodni, hogy az kiket Isten megh kirtsit, avagy győzedelmek azok az kifirtetben avagy megh győzettetnek. Mindenik jó az hivekben, mert ha győzedelmek, megh koronáztatnak, amaz kép ígértéként: *Vinceti dabo edere de ligno vitæ.* Az, az: Az győzedelmeknek adok enni, az életnek fájáról. Ismet, *Esto fidelis usq. ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ.* Az, az: Légy hű mind haláligh és te neked adom az életnek coro-

16
P R Æ D I K A T I V.

coronáját. Ha penigh el esnek, fel emeli Isten, és
megh mütattya abból nekik gyarlóságokat, hogy ez
képen megh ismervén magokat, az igaz kereszteni alá-
zatosságra, az vigyázásra, és Isteni szolgálatra alkol-
matosbak lehessenek. Példa erre bent Dávid, el esék
ő, de az úr kegyelmével megh előzé, Próphétája
által megh dorgálá, melyből ő-is esébe vevé magát,
tellyes egész életében mind siratá esetit: Sok miferé-
rét kiálta, és azokban az vétkekben többör nem-is lé-
legzék. Ezt emlegeti azon próphéta nagy lelki hálá-
datosságal, mondván: Cum ceciderit iustus, non col-
lidetur, Dominus enim susponit manum suam. Az, az: Mi-
koron el esendik az igaz, megh nem romol, mert az
Isten alája veti az ő kezét. Nem kicsin kisírtet vala
Dávidon, midőn az önön fia Absalon, ki kergeti ki-
rályi sékiből, és halálra üldözi, hogy Absalonnak töb-
éktelen cselekedetiről, mellyekel édes attyát keferi-
tette, ne bolyak: De mégh-is jónak mondgya bent Dá-
vid ezt az ő kisírtetit, az győzedelem vtán, imigyen
bólván. Bonum est Domine quod humiliasti me, sic enim
addidici justificationes tuas. Az, az: ló vram, hogy
megh alaztal engemet, mert ez képen tanúltam megh
az te igazításodat. Így értet erről Agoston Doctor,
mondván: *Ad hoc probantur iusti, ut proficiant. Ideo*
intentatione, fortis animo esse debemus scientes non ad di-
minutionem nostram hoc proficere, sed ad augmentum, si
modo æquo animo tolleramus, per Christum Dominum no-
strum.

Dávid
2. Reg. 12.
7.

Psal. 51.
25.

2. Reg. 15.
16.

Psal. 118.
71.

Quæst.
Vet. &
Nov Te-
stanen.
Qn 99.

QVADRAGESIMAI

strum. Az, az: Az végre kifirtetnek az igazak, hogy gyarapodást vegyenek. Annakokáért erős elmével legyünk, tudván, hogy nem megh fogyatkozásunkra bolygál, hanem gyarapodásunkra, csak hogy igyenes elmével benvedgyük, az mi Vrunk Iesus Christus által.

*Tentatio diaboli
licia mala.*

Ioh. 8.

*Diabolus noster
et Satanas.*

Concio.
Quod nō
sit Deus
autor
mal.

Ellenben az ördöghi kifirtet gonosznak mondatik mert mindenkoron gonos vesedelemre kistető ok, és az ő kifirtetinek vége az, hogy az embert örök kárhozatban ejtse, melyért bent Iánosnál réghi gyilkosnak mondattatik. Az neve-is, *Diabolus*, gonosznak jelenti őtet, mely annyit tehen mint patvarkodó, mert akar mit cselekedgyék, akar mely képen bolyon, kellemetes bent mutatson, mindenkor családságh vagyon alatta. Sátán ő, az, az ellenkező, mert minden jóval ellenkezik. Igen tudta ezt az Basilius Doctor, midőn egy prädikátiójában, mind két nevezetit bé hozza az ördögnek, mondván: *Satanas quidem igitur vocatur quia oppositus est bono. Diabolus quoque appellatur, hoc est calumniator, quia peccati nostri impulsor factus est, Accusator noster est, et gaudet ex interitu nostro.* Az, az: Sátánnak neveztetik vgyan, mert az jónak ellenébe vettetet. Ördögnek-is neveztetik, az, az, patvarkodónak, mert az mi bűneinknek ingerlőjévé lőt, mi vádolónk, és az mi veszedelmünkön örül.

TANVSAG.

EZ tudomány visontagh nagy vigyázásra int minket, hogy megh tudgyuk az kisertereket válastani, hogy valamiképen megh ne csalatkozzunk. Az Isteni kiserteret visellyük patientiával, békeséges tűrésel, Az ördöghi kiserter ellen penigh vasttagon harczoljunk, hogy valamint megh ne csaladkozzunk. Szemetek előtt visellyétek édes kerebtenim, az bent Peter apostal intését, mondván: Iózanok legyetek és vigyázzatok, mert az tú ellenségtek az Sátán, mint az ordito oróslán vgy keresi az kit bé nyelhesen. Agoston Doctor-is ez locusra nézvén, mond: *Diabolus bi-formis est, leo in impetu, draco in insidijs, & semper inimicus.* Az, az: Az ördögh két ábrázatú, avagy formájú. Oroslán, rohanásában, Sárkány leselkedésében, és mindenkor ellenséggh. Igen igen aétatosan mondgyuk tehát az mindennapi imádságban: Ne vigy minket az kiserterben.

1. Pet. 5.

8.

Super
Plal. 69.

AZ HARMADIKROL:

EZekből illyen formán megh tetzik, mit külömbözzön az Isteni kiserter az ördöghi kisertertől. Egy főval vgy külömböz min az jó, az gonostúl, avagy az világosságh az főtéséghtől. Az Isteni kiserter,

QVADRAGESIMAI

ter, ellenkezik az testel: Az ördöghi kísértet penigh gyönyörködteti azon testet, mely miat sokan el tántorodnak az igaz linea mellől.

*Exempla vivi
nary bonorum*

Job. 1.

Példának okáért, kár vallás, betegségh, gyalázatal való illettetés, méltatlan bídalom, üldöztetés, és több ezekhez hasonló próbák, Isteni kísérteteknek mondattatnak. Illyen kísértet vala fent Iób pátriárkán, vgyan bokrosona mint tudgyátok. Illyen az Apostolokon, kiket bídalmastrák, veszőztek, tömlőzözték; Ma is illyen kísértetben forognak az igazsághnak vallói, a hól Isten engedelmeből az kegyetlenek hatalmat vehetnek rajtok.

Diabolicar

1. Reg.

18. 19.

2. Reg. 3.

27.

1. Tim. 6.

9.

Ellenben az haragh, irigységh, lopásra, ragadozásra, bujalkodásra való gerjedezés, ez világhi jóknak telhetetlen kívánsága, mind ördöghi kísértet. Illyen próba kínszergeti vala Sault, midőn megh engedtelhetetlen haragal dühösködék Dávid ellen. Illyen próba, avagy inkább ördöghi kísértet izgatá Ióáb Herceget Abner ellen, melyből halálos bűn, gyilkosságh, bármazék. Illyen ördöghi kísértet izgat minden telhetetlen fősvényeket, usorásokat, mert nyilván írja fent Pál, hogy az illyetének ördögh töriben esnek.

Jacob. 1.

14.

Mind ezekre nézvén fent Iakab imígyen tanít: *Unusquisque vestrum tentatur à propria concupiscentia.* Mindenitek külön külön kísértetik saját gonosz kívánságátul. Ez fogad méhében, és bűntől, és minek utánna

tánna az bűnbé tellyesedik, halált nemz, azt mond-
gya azon Apostol. Világossítya ezeneket az Basilius
Doctor, midőn így szól: *Artes diaboli sunt infinite. Fl-*
lius germina sunt, crudelitas, convicium, & omnia que o-
dit veritas. Az, az: Az ördöghnek mesterséghe vége-
tlenek. Annak termő bimboi, kegyetlenséghe, bida-
lom, és mind azok az mellyeket gyűlöl az igazságh.
Ide való az-is à mit Cyrillus Doctor irásban hagyot,
mondván: *Solet diabolus corda hominum pravus tentare*
cogitationibus, & ingenij nostri morbo adversus nos uti-
tur. Az ördögh gonosz gondolatokkal bókta az embe-
reknek biveket kísértetni, és az mi elménknek nyava-
lyájával él mi ellenünk.

In'conci-
one supra
citata.

Super C.
16. Ioh.

T A N V S A G.

EZ arra való, hogy az gonosz kísértetet mégh tud-
gyad válastani az jó kísértettől, hogy az Sátántúl
megh ne győzettefésél. Mihellyen haragh gerjed
bivedben, mihellyen átkozodásra ered nyelved, mi-
hellyen felebarátod javait tiédé kívánod lenni: Egy
sóval, mihellyen valami gonosbra gerjede elméd, bi-
zonnyal tudgyad, hogy az Sátán kísért: Annakokáért
ellene tusakodgyál, hogy gyozedelmet raitad ne ve-
hessen, amaz intés bérént: *Nolite locum dare diabolo.*
A, az, Ne adgyatok helt az ördöghnek. Hasonló az
bent lakab intése, mondván: *Alyatok ellene az ör-*

Eph. 4.
7.

Q V A D R A G E S I M A I

dőgnek, és el fűttűtöletek. Ellene álhatz penigh, ha magadra vigyázván, és az kifirtetnek félét meghérezvén, élmédben mindgyarást Istenhez folyamodol, mert egyedül az úrnak neve az mieroősbáftyánk, az kihez folyamodik az igaz, és megh tartattatik, azt mondgya az bölcs. Szép intést tót erről az Agoston

Prov. 18.

21-

Doctor-is mondván: *Si tentationes advenerint, à timore Dei non recedamus, nunquam enim decipi potest, qui tota mente sperat in, Deum.* Az, az: Ha kifirtetek jövendnek el, az Istennek félelmétől el ne távozzunk, mert soha megh nem csaladtathatik, az ki tellyes elméjével, Istenben reménl. De ottan ezt-is ebben hagyván, kérjük az mi Vrunkat Istenünket vezérellye úgy fent Lelkével elménket, hogy ha minket próbalo oskolájában veően, fénvedhelsük áthatosságal. Az Sátánnak gonos kifirtetitől penigh őrizzen óltalmazzon

A M E N.

H A R M A

19

HARMADIK

PRÆDIKATIV AZON

Szent Evangéliomból.

TEXTVS

Az ördogtól.

ELEOL IARO SZO.

AZ theátrumokba, avagy viadal helyén, fő vigyázás arra szokot lenni, minémű személyek álnak elő az baj viadalra: Ez mi lelki spectáculumunkban-is méltó arra vigyáznunk, az mint immár el-is kezettük. Mivel az első prædikátiúnak második cikelyéből azt értők, hogy az Szent Léleknek vezérléséből, Iesus Vrunk álot ki az bajviadálnak helyére, iról nóha rövid szóval, de egész vigasztalással hallátok anúságot.

Most immár az másik baj vivó személy kerül elő, Summa. it az Evangélista nevez diabolusnak, az az ördögnek, mostan csak erről lesz szó.

RENDI AZ LETZKENEK.

EZ gonosbajnakról, mit f-mint kellyen bólnom, nem könyű, mert sok consideratio tenné ennek alapattyát nyilván valóvá. De én aztób dolgot mostan el hagyván, imez három punctumkról bólnok. 1. Azt mutatom megh hogy vagyon őrdőgh. 2. Minémű az őrdőgh. 3. Mi módon őtalmazhattya ember magát az őrdőgtől.

AZ ELSEOREOL.

VGY tezhethnék kőz tekintésképen, hogy helte-
len arról discurrálni, hogy legyenek őrdőgők,
mivel, nem hogy létéről kételkednék valaki, de
nagyub részént az emberek, alkolmatos és alkolmatlan
űdőben, ezt forgattyák nyelveken. De ez nem hel-
telen, mert vadnak még az Sadducæusoknak faizati,
az kik tagadták hogy legyenek lelki álatok. Ezen-
képen vóltanak és vadnak, az kik azt mondgyák hogy
nincsenek Angyalok, nincsenek őrdőgők. De ez nem
csuda, holot azt-is méréblik az Istentelenek mondani,
hogy nincsen Isten.

Psalm. 17
1.

Annakokaért hogy legyenek őrdőgők, az bñent I-
rásból megh mutatom. Azzal penigh űdőt nem töl-
tők, hogy mind elő bñamlállyam, menyi helyen emliti
az bñent

az ſent irás az őrdögöt, ezel elégedgyetek még h mo-
ſtan, az mit az kifirtetnek hiſtóriája, nyilván emlit,
mondván: viteték az puſtában, hogy még kifirtetnék
az őrdögtől. Szent Lukácsnál, ugyan csoportal va-
gyon emlekezet róla, midőn az Pharifæusok így ſól-
nak: Az Belzebub őrdögök fejedelme által űz őrdö-
göket. Vadnak tehát őrdögök.

Luc. 11.
15.

De itt némellyek az nyilván való bőtűtől meg győ-
zettetvén, azt mondgyák: Az mit tū őrdögöknek
mondotok, nem valóság h, hanem *sunt mali affectus & per-
turbationes mentis*, valami hitván indulatok, és az
elmének még háborodása. Ha ez így vagyon, azt
kérdem mit űzöt ki Chriſtus Vrunk az emberekből?
Talám azt felelik, az bűnt: Bár ugyan hogy bűnt-is,
mert ſoha az őrdögh bűn nélkül nincsen: De más az
ördögh, más az bűn. Midőn az ſeregh közt, egy ör-
dögh abból az kit el foglat vala, imigyen kiált: Na-
zárethbeli I E S V S, miért jöttel űdö elöt az mi veſedel-
münkre. Azt kérdem mi vólt ez? Nem valami elme
háborodás ugyan ez. Avagy ha valaki még h-is azt
mondaná; ſőt elméjébe bódúlt vólt még h, ſ-azért ki-
áltot ezképen. Azt kérdem, az Gadarénuſok táján,
az kik koporsókban lappangottak, és az úton járó-
kat háborgatták, micsodak vóltak azok? Azokat mō-
dom, kiket midőn az Vr ki űzné az ſegeny emberek-
ből, ezt mondák. *Si eiſcis nos ſinc, mitte in gregem por-
cerum*. Az, az: Ha minket ki űſ innen, bocsás imez
ſeregh

Luc. 9.
34.

Latth. 2.
28.

Q V A D R A G E S I M A I

feregh diſnóban. Mellyet megh engedvén az Vr, az nagy feregh diſnót, mind az tengerben élék. Ez igen nyilván való példa arról, hogy ugyan valósággal legyenek őrdögök.

TANV.
SAG.

Meghlása azért minden, az őrdögöknek létét, tréfa dologhnak ne alicsa, ſenki azt ne mondgya, à mint ſokan mondgyák, csak az papok költötték, hogy az embereket ijeſſék véle. Avagy, ha őrdög vólna, talám én-is láttam vólna. Atyám fia ne kivánd, ez ártalmas lelket látni, ótalmazzon lſten mindent annak ſátától. Igy-iſ tréfálódik némely: Ha valahúl őrdög vólna, eddég foghtak vólna valahúl egyet, és ſára hozták vólna, mivel mindent reá hoznak Calra. Fajlafái beſéd: Lelki álat az őrdög, nem foghtani azt megh. Ne hozzák bár, à nélkül-is el jó az bűd lélek. Es bizonyára à mint munkája mütogattyá, mind itt ſ-mind másut ſámoſon forgodnákez csalárd lelkek csak hogy dühöſségékben, kívánságok ſerént elő nem mehetnek, az mi hatalmas Vrunk I e s u s Chtiftus ellenkinek engedelme nélkül, ſemmit nem cselekedetik, az ő válaſtor hivei ellen, à mint ſent Ióbná hiſtóriája mütattya. Ennek bizonságára hiſtóriákat is hozhatnék elő, melyekből az Sátánnak kegyetlene ſége valósággát bizonyítaná, de ha ki az ſent Iráſna nem híſen, én az idegen hiſtóriákkal nem kénſeritem hanem ezt ebben hagyván, ſólok az másodikról.

Iob. 1. 10.

AZ MASODIKROL.

HA valósága vagy az Sátánnak, à mint hogy
 vagy, kérdésbe jöhet, minémű az Sátán? O-
 culata szerént, az aemnek az ördögöt meg nem
 mutathatni, mert őà mint mondam lelki alat, nóha
 az kép írók, rút kormós, fogas, farvas, kaßas képé-
 be fókta ki irni, hanem megh mutathatni őtet az ő
 alattya, természet, nevezeti, és munkája szerént, im
 illyen módon: *Diabolus est Spiritus essentialis malus,*
sensu & intelligentia præditus. Az, az: Az ördögh
 gonos lelki értelmes alat. Trismegistus az mint La-
 ctantius írja, az ördögöket nevezi gonos Angyalok-
 nak, mert Isten őket Angyali természetbe teremtet-
 te vala, deők abba az jó természetbe nem maradának,
 hanem gonosbá lőnek, kevélységbe lélekzének, és az
 jó Angyali méltóságtól megh fókattván az éghből le-
 hányattatának. Agoston Doctor így tanit erről: *Di-*
abolus est natura angelus, quod vero diabolus est, factum
est abusu bonæ naturæ. Az, az: Az ördögh termézet-
 ben Angyal, hogy penigh ördögh, lőt az jó természet-
 nek gonosul élélével. Mond továbbá: *Angelus per*
superbiam separatus est à Deo. Az, az: Az Angyal ke-
 vélység által válastatot el Istentől. ezekből megh
 tetzik eredetire és alattyára nézve minemű.

Termézetit nevezeti és munkái mutattyák megh.

F

Moy-

Lib. 2. de
 Orig. Er-
 ro. C. 9.

Esa. 14.
 12.
 2. Pet. 2.
 4.
 Contt.
 Pagan.
 C. 2.

Gen. 3.
 2. Cor. 12.
 3.

Moyfes prophéta irására nézve, ſét Pál nevezi kigyónak, melyel jelentetik mérges és halálos fülakia. Az
 2 Reg. 24 királyi könyben neveztetik csapdosó angyalnak, vgyá
 17. Ioh. 8. azon halálos öldöklő terméſetire nézve: Chriſtus V-
 2. Cor. 12. 7. runk gilkosnak mondgya lenni, mert terméſeti ſerént
 az gilkofságban gyönyörködik. Szent Pál csapdosó
 Sátánnak írja, azon kegyetlen terméſetiért. Az o
 testamentomban közönſégesen neveztetik Sátánnak,
 mely az Syriái és Sidó nyelven annyit teſen, mint
Deſertor, Apoſtata: Az, az: Iſtent el hagyó, pártos.
 annakokaért mert Iſtent el hadta és az igazſágh mellől
 el pártolt, à mint ez elöť megh értétek. Neveztetik
 à mint közönſégesen foly, Diabolusnak, mely annyit
 teſen, mint csalárd, hamis, patvarkodó, hazugh,
 mert ſoha ſemmi cselekedetiben, ſolásában, egyéb
 hamiságnál és hazugságnál nincsen. Sőt midön iga-
 zat láttatik-is mondani, mint az Apoſtoli cselekedet
 hiſtóriájában, ſent Pál és Sila felől így ſól vala:
 Act. 16. 17. *Iſti homines ſervi Dei excelsi ſunt, qui annuntiant vobis*
viam ſalutis. Az, az: Ezek az emberek, az magafság-
 beli Iſtennek ſolgai, kik hirdetik nektek az údvóſſég-
 nek útát, ez igaz vala ő magában, de az ő ſájában
 ſalardságh, mert az véghre mondotta, hogy az em-
 berek ſívében oly vélekedéſt ſerezzen, mint ha ő-is
 eggyet értene vélek, és ő-is, az Sátán, az údvóſſég-
 nek útát igazgatná. Haſonlatosképen Chriſtus V-
 Matth. 8. 29. runk felől így ſólnak vala: *IESU fili Dei veniſti hunc*
 ante

ante tempus torquere nos. Az, az: Iesus Istennek fia, jöttél ide údó előtt, hogy minket gyötörj. Igazat mond abba, hogy az az Iesus Istennek fia, és hogy az ő romlásokra jött, de azt csalárdul mondgya, hogy údó előtt jött, mert az volt az údónek tellyesége, melyben Isten ki bocsátotta az őfiát, aßbonyi álatatul lóttet, úgy tanít bent Pál. Annak felette ilyen scrupulust, akadált akárt berezni az emberek szívében. Imé ugyan mond az őrdógh commendallya ezt, nem valami jó Angyal, sem ő maga az Isten, azért nem kel neki hinni. Ez az oka hogy midőn Christus Vrunkról bölni akarna az őrdógh, nem engedte megh neki, à mint irván vagyon: *Et non sinebat ea loqui.* Es nem hadgya vala őket bölni.

Galat. 4.
4.

Marc. 16.
24.

Végezetre bent Péter nevezi ordító éh oroflán-
nak, mert az mint ugyan ottan magyarázza azon A-
pastal, mint az megh éhezett oroflány, serény az præ-
da keresésben, bintén olyan gyors az őrdógh az hivek-
nek kárhozatra való hajtásában. Szent Iános mond-
gya, nagy hét fejű, tiz barvú veres sárkánna lenni, az
őkök féle hatalmas ártalmára nézve. Egy summában,
minden nevezeti ez gonosz álatnak mütattyák iszonyú-
nak lenni.

1. Pet. 5.
4.

Apoc. 12.
3.

TANVSAG.

INT ez tudomány mindeneket serény vigyázásra,
gonoz ellenségel vagyon ügyed, kegyetlen, gyil-
kos,

QVADRAGESIMAI

Super C.
Luc.

Cyprianus.

kos: pártos, csalárd, patvarkodó, hazug, gyors, Szűnetlen azon vagy ő hogy testestől lelkestől, az örök ghenáraeithesé, *mentis pariter & corporis pugnat ulceribus*, az az: Elmédnek és testednek fekélyivel hasonlóképen hártzol, à mint Ambrus Doctorból. Soha tehát senki testi bátorságnak ne adgya magát, hanem büntelenül vigyázzon minden ember, hogy ez levegőéghek fedelme ellen, megh óalmazhasd te magadat. Ide tartozik az Cypriánus Doctor intése, mondván: *Excubandum est fratres dilectissimi, & modis omnibus elaborandum, ut inimico sevientī plenā vigilantia repugnemus*. Az, az, Strásalnunk kel szerelmes atyámfiai, és minden módon abba kel munkálkodnunk, hogy az kegyetlenkédő ellenséghnek, tellyes vigyázással elletne hartzollyunk, melynek mint kellesek lenni, lásuk megh atz-is.

HARMADIKROL

1. Reg. 17.
39.
v. 39.

v. 50.

MIdőn az kisdéd Dávid, sembe akar bálani, az nagy oktalan Goliátal, kinek magassága hat singnél nagyub vala, és tetétől foghva talpigh erős fegyverébe ál vala elő: Igen késtti Sálul király, és fegyverébe öltözteti vala minden módon. De az Dávid ezt felelé. Nem bókram ez fegyverhez, és le tén azokat, az ő bókot fegyveréhez nyúla, és minden emberi remenséegh kúvul, győzedelmet von azon az nagy

P R Æ D I K A T I V.

23
40

nagy oktalán ellenségen, és megh öle azt.

Hásonlatosképen búkségh hogy minden üdvöz-
lendő embernek bokot fegyvere legyen, melyel seré-
nyen hartzolhasson, mert az bokatlan s-idegen fegy-
verel, alkalmatlan az győzedelemre.

Ha annakokaért ez gonos, és hatalmas ellenséget
meg akarod győzni, imez két rendbeli fegyverel hart-
zoly. **E L E O S Z E O R.** *Oratione cum jejuno conjuncta.*

Az, az: bójtoléssel egyben csatlot imádság. Ez oly
erős fegyver, mely el még az legh kegyetlénb ördög-
is (az ördögök gonoságának-is vagy on grádusa)
megh győzettetik. Meg tetzik ez az bent Márk köny-
véből, à holot azt olvassuk, hogy midő az Tanitvá-
nyok egy ördögöt megh nem gyógyithattak volna,
kérdik Christus Vrunktól miért nem gyógyithatták
azt megh? Felelvén Christus Vrunk, mond: *Hoc ge-*

Marc. 9.
29.

nus demonij non ejcitur, nisi in oratione & jejuno. Ez fé-
le ördög ki nem üzettetik hanem csak imádság és
bójtoléssel. Szent Pál érezvén magán az Sátának csap-
dosó hatalmaskodását ehez az fegyverhez nyúlt, à
mint maga mondgya: *Ter rogavi Dominum:* Az, az:

2. Cor. 12.

Háromszor könyörgöttem az Vrnak. Cypriânus Do-
ctor-is erre az fegyverre igazit, midő így ból: *Hec*

sunt arma nostra coelestia, que stare & perseverare nos con-
tra tentationes fortiter faciunt. Az, az: Ezek, tudni il-
lik, az imádságok az mi mennyei fegyverink, melye-
kel álandóképen és erőssen megh álhatunk az kísírte-
ek ellen.

Cyp rlib.
Epist.
Eph. 1.

QVADRAGESIMA I

MASODSZOR, *Armaturâ Sacre Scripturę.* Az,

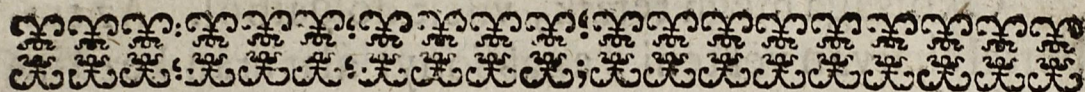
az: Az ſent Irásnak fel fegyverkezésével, mert az ſent Irás mi nekünk hiveknek rakot fegyver házunk, mellyet ſent Pál derekafon az mint commendál, azt adom elõtökben. Így ſól az Apaltal. Tovaba attyámfiái, erôsödgyetek megh az úrban, és az ő erejének hatalmaſságában. Eöltözzétek fel az Iſtennek fegyverkedését, hogy ellene álhaſſatok az ōrdogh csalárdſágának. Mert nincsen nekünk tufakodáſunk az telt és vér ellen, hanem az fejedelemségek, hatalmaſságok, ez világhi sötétſéghez igazgatoi, és lelki gonofságok ellen. Vegyétek fel annakokáért Iſtennek fegyverkedését, hogy ellene álhaſſatok az veſedelemnek napján, és mindenekben tökéletesen megh álhaſſatok. Alyatok annakokáért fel ővedzvéen ágyékotokat igaz mondáſal, és öltözzétek fel az igazſaghnak pántzéllját, és lábaitokat ſaruzzátok megh, az Evangéliom békeſégének kéſületivel mindenekben fel vévén az hitnek paíſát, melyel előlthaſſatok az gonofnak, tűzes nyilait. Az üdvöſséghez ſíakjat-is fel vegyétek, és az léleknek ſabljáját, mely az Iſtennek igéje. Mind imádſágok és kérések által, könyöröghvén lélekben minden időben, és ő benne ſorgalmatoſon vigyázván minden ſentekért imádkozván. Egy ſó, lelki vigyázáſal, és lelki tufakodáſal győzhettyűk megh, az Iſtennek ſent igéjéből tanúlt ſép erőſségekkel, igaz módáſal, igazſágal, hitel, imádſágál és ez féle Iſſeni ſolgalatal,

Eph. 6. á
7. 10, ad
19.

gálatal, ézeke, mondom, győzhettyük megh az ör-
dögöt.

Hogy pedig erre alkolmatosak lehessünk, foház-
kodgyunk az mi győzedelmes Királyunkhoz az áldot
V r l e s u s Christushoz, kérvén, hogy ingyen való jó
kedvéből és szerelméből, legyen velünk, inditson bent
Lelkének általa buzgó imádságot bennünk, fegyver-
keftessen fel bent igéjének údvósséges tudomá-
nyával, hogy ez képen győzedelmesek lévén
ő bent felségével az eghekben mind ő-
rökön öröcké triumphál hassunk,

A M E N .

NEGYEDIK

PRÆDIKATIV AZON

Szent Evangéliomból.

TEXTVS

Es mikoron bőjtölt vólna negyven napo-
kon, és negyven étzakákon. &c.

Megh

QVADRAGESIMAL

Gen 3. 1.

Magister
Sententi-
arum.

Eegh irván Moyses Próphéta, az mi el-
ső bűleinknek esetit, az kigyót minden
álatok közöt legh okosbnak, avagy ra-
vazbnak mondgya, nem ő magára néz-
ve, mert az kigyó oktalan álat vala, ha-
nem az kigyó által munkálkodó Sátán-
ra nézve, az mint ezt bizonyirtya egy fő Scholasticus,
mondván: *Serpens nec verba intelligebat, nec rationa-
lis fuit, callidus tamen dicitur propter astutiam diaboli.*
Az, az: Az kigyó az bót sem érti vala, okos álat sem
vólt, mind az által okosnak mondattatik az őrdógh-
nekálnoklágáért, avagy okoságáért.

Satan vigi-
lat ad occasi-
onem.

Thucidi.

Okosága megh tetzik, viselt dolgaiból. Az em-
bertel akarván vesíteni, az asbonyi álat után kezd in-
celkedni, mivel gyengébnak tudgya vala lenni. De
ehhez sem kezd módnélkül, hanem vigyáz az alkolmat-
ofságra, midőn csak maga nagyon külön Adámtól,
mivel az alkolmatofság, nagy segid akar mi dologh-
nak véghbe vitelére amaz mondás bérént: *Aggressu-
ros aliquid, juvat occasio, quę cum se offert, etiam si vires
alioquin minores sint, adjuvat operantem.* Az, az: Az
alkolmatofság segiti azokat, az kik valamihez kezd-
nek, mely mikor magát mütattya, ha az erő kűsebb-
is igen segiti az munkalkodót. Demosthenes is azt mód-
gya: *Parvę occasiones magnarum rerum sunt causę.* Az,
az: Kicsin alkolmatofságok nagy dolgoknak okai.
Ezekből és hasonló mondásokból, illyen sententia,

Az, az:

Az, az: értelmes mondás támadot: *Occasio est anima actionum.* Az, az: Az alkolmatofságh minden cselekedetnek lelke.

Ihon itt-is azon mesterfégét űzi, ez álnok ellenségh vigyáz az alkolmatofságra, mellyel Christus Vrunkat el ejthetse. Az alkolmatofságh itt kettő, egyik, hogy minden emberi társaságtól űres, másik, hogy negyven napi és étzakaj bőjtölése után megh éhez.

Ennek egyikéről, tudni illik az bőjtről, mivel ez jelen való letzkében bötű berént való emlekezet vagy, melyet régenten szokásba vévén, mind ez mai napiglan, ez űdő táját, bőjti napoknak tarttya az egész kerebténfégh, búglégh képen kel bólnom az bőjtről. Mely rövid tudománkát, minek előtte rendben álatnám, elő hozom, az pápások, ez aránt, mely méltatlan patrarkodnak ellenünk.

Ez idégen attyafiak, minket az bőjtnék ellenséghinek kiáltnak lenni, és méltatlan bídalmas bóval így bólnak felőlünk: *Heretici sic spiritum esse volunt liberum, ut nunquam sinant corpus esse sobrium.* Az, az: Az eretnekek oly lelki szabadtságot tanitnak, hogy soha testi józanfságot nem hadnak. Ezenképen Salmero, Costerus, és több Iesuiták, mérésen patvarkodnak és bídalmaznak, hogy az mi Vy Evangéliomunk (mint ha mi nekünk Vy Evangéliomunk volna) éjel, napal csak húst kiált. Méltatlan patvarkodás és bídalom ez az mi Ecclesiáink ellen, mert nóha bent írás kúyúl va-

Occasio

Summa

Poligra. Papi
calumniant
nos inimi cor
ne jny.Salmero,
Costerus.

Q V A D R A G E S I M A I

Art. De
discrim.
eibo.

Ió berzetes, és Istent kényszergető bűjtőt nem tanítunk, s nem tartunk, de az igaz Kereszténi bűjtőt, igen is tanítjuk, hadgyuk is megh tartani minden rendeknek, a mint bizonyos Articulusunk mutatja, mely így vagyon: *Insuper docemus, quod quilibet Christianus debeat se corporali disciplinâ sse exercere, & coercere, ne saturitas extimulet ad peccandum.* Az, az: Annak felette azt tanítjuk, hogy minden keresztén embernek bűkség magát testi fenytékel úgy gyakorlani, és megzabolázni, hogy az megh elégedés avagy eléghételital, bűnre ne öbtonózzon. Ezt is találhatnak az Evangelicusok irásában. *Jejunium, cum sanctum sit exercitium, ad humiliandos homines, non minus eo utendum, quam veteres Ecclesie verbo Dei formate, Israelitæ & Ninivite.* Az, az: Holot az bűjtést gyakorlás, az emberek magok megh alázására, nem kevésbé élyenek véle, mint az Isten igéjéből formáltatott réghi Ecclesiák, az Isráel fiai, és az Ninivébeliek. Ez az Evángelicusok vallása az bűjtről, ezt nyilván hirdettyük, mindenek hallatára prædikállyuk; mely ellen minémű lelki ismeretel kárhoztathasának bennünket, akar mely vékony itiletű ember is megh itilheti.

Sőt ez Pharisausokhoz hasonló, másokat magokhoz képest megh útaló emberek, miért nem tekintnek az magok isakjába, tapogatnak megh abban minémű az ő bűjtyök, ha bűjti nevet méltán viselhet. Hallyuk *Peresius* ő magoktól. Egy Peresius Pápas Doctor imigy en föl:

Pudet

*Pudet me loqui de hac virtute sacro sancta que nomine te-
nus hodie in Ecclesia observatur, neque in usu sunt sancta
Jejunia, nisi secundum externam tantum ceremoniam.* Az,
az: Szégyenlembsólni ez bentséges jóságos cseleke-
detről (érti az böjtöt) mely csak neve berént tartat-
tatik ma megh az Ecclesiában, és nem élnek az bent
böjtöl, hanem csak külső ceremónia berént. Elő bām-
lállya az után ezen Doctor, menyi fűberbámokkal ké-
sítettet külömb külömb értekeknek nemei legyenek az
ő böjtyőkben: Ezt penigh nem csak az Laikusokénak
az, az, Papi rend kívűl valóknak írja lenni, hanem
az regulás, bentséget mütogató papi rendekének. Lin-
dánus is ezen értelemben volt, à mint imez bava mű-
tattyá: *Jejunia nostra, & vini copia natant, & pisci-
um varietate, carnum superant delicias, adeoque cum Deo
ludere videntur, qui olei flammam, vini estum, omnisque
aromatum generis ignes, stomacho infarciunt, veteribus
Christianis ignota.* Az, az: Az mi böjtünk, mely az
bornak sokaságában úf, és halaknak külömb külömb
vóltával az húfnak gyönyörűségét fellyül haladgya,
Istenel jádzani felettéb láttatnak, kik az olajnak langh-
ját, az bornak héuségét, és minden féle fűberbámok-
nak tűzét, gyomrokba bétöltik, melyet az réghi ke-
restének nem tudtanak. Ihon az ellenkezők érdemes
és bentes böjti, mellyet bár ne tanúllyunk írásból,
minden nap láthattya közöttök az kinek beme vagyon
az látásra. Egyber esnek, hogy már, napjában, de

Lindang.

QVADRAGESIMAI

ackor annyit, hogy amaz nagy ehető Miló Crotonia-
ta-is meghérte volna egyfő véle. Ez mellé Collatio-
nak kel járúlni, melly egy néhány pint bort emé-
st meg; Kellő böjt bátor. De ottan és most hadgyuk
ebbe, lásuk az valóságot.

EZ LETZKENEK R E N D I.

HOgy az böjtről való tudománynak igazsága ki-
telsék, imez egy néhány dolgot vizsgáljuk meg,
mentül rövidedben, s-értelmesben lehet. I. Mi
legyen és hányféle legyen az böjt? II. Az ételben
való valogatás böjté? Es mivel alátyák az pápások,
azt böjtnék lenni. III. Szólok az bizonyos napokra
habot böjtről, s-nevezetkerént az negyven napi böjt-
ről, mivel támogattyák azt az pápások, és mi legyen
igaz s-údvólséges értelem felőle:

AZ ELSEOREOL

EZ fel tőt Capitulumokba, egy, s-ve foglalom mind
az két értelmet, hogy ez képen, az mi feje, az
feketéhez képest, tetteresb legyen. Elsőben-is
mi legyen és hányféle az böjt, az mostani Romaiak
értelme kerént, azt mutatom meg.

Lib. 2. de
Bonis o-
perib. ca.
3.

Bellarminus ki az több pápás Doctoroknak fejedel-
me,

PÆDIKATIV.

Jejunium Papistarum quid sit?

me, ígyből hozzá: *Jejunium significat abstinentiam à cibo.* Az böjt ugymond, ételtől való megh tartoztatást jegyez.

Bellarmin. Jejunium astrictum est.
7. pl. x.

Ezt továbbá mondgya négy félének lenni: *Spirituale, Morale, Naturale, Ecclesiasticum.* Az, az: Lelki, Szokásképen való, természetnek, és anyaszentegyháznak böjti. Fő böjtjök ő nekik az negyedik ágh, az, az, az anyaszentegyháznak böjti, mellyet lélek védelem alatt parancsolnak megh tartani. Ez penigh, hogy megh ércsétek oly böjt, hogy némely bentek ünnepeinek estin, kántorokon, Pénteken, Szombaton és Húsvét előtt negyven napokon tartattassék megh oly formán, hogy napjában egy szer egyék ember, akkor annyit az menyit akar. Húst azért ne egyék, de kúlomb, kúlomb, drága szerbámal kébittetet halaknak válogatot nemeit megh eheti, hogy penigh az hal étel megh ne ártson, jó bort, s-bövdön kel reá innya.

Ecclesiasticum quid sit?

Vgy vagy on kívánnya Bellárminus ez mellé az lelki böjtöt-is, mellyet helyhebet az Míse gyakorlásban, alamisnálkodásban, és az bűnnek el távoztatásában, de ezeknek oly végér álmodozza, mely minden böjtöket, ha mi jó volna-is benne hasontalanná teszi. Mert ő azt taníttya hogy ember az böjtölésel, az Istennek haragját le balithattya: Az bűnökért eleget tehet: Az purgatóriumból magalelkét ki mentheti, sőt egyebek lelkét-is ki szabadithatya: Hogy az bentek imádása nekik hasznosb legyen, és hogy ők az illyetén böjtölésel,

Adjungit et spirituales.

Finis Jejunij Papistarum.

Q V A D R A G E S I M A I

egyebek felet érdemeseknek látattassanak. Ezek az öbőjtőknek végei, mellyek az Istennek igaz tiszteletivel, és üdvösségünk felől megh irattatot bent akarattyával, ilyenesen ellenkeznek. Egy fővel, emberi tálmány és szerzet szerént való Isteni tisztelet.

Jejunium Xianoz.

Az Evangelicusok ellenben eggyező értelemel az öbőjtőt így magyarázzák: *Jejunium verum proprie nihil est aliud, quam sine cibo & potu, ultra consuetum persistere, cum humilitate animi, divinam misericordiam simpliciter ambientis.* Az, az: Az igaz öbőjt tulajdon saját jegyzésében, semmi nem egyéb, hanem étel és ital nélkül főködés felet maradni, lelki alázatossággal csak az Istennek irgalmaságát kívánván. Nem ételben italban való válogatás ez: Nem csak valami köz abstinentia, az, az, mértékletes étel ital, melyel tellyes életében tartozik az keresztény ember, hanem ugyan főködés kívül való cselekedet, öbőjtőles ez.

Ezant. rphx.
spiritualem
corporalem.

Ezt továbbá mi két félének tanittjuk lenni, *Spirituale* & *Corporale*. Az, az, lelki és testi; Lelki öbőjtők vagon azoknak, az kik igaz poenitentia által, hitben, reménféghben, megh újúlnak, bálvány imádást, hitetlenséget, haragot, irigységet, és minden fessletséget el hagyván, igazságnak főgálnak, főgényeket táplálnak, buzgón imádkoznak, és Isteni dolgokról elmélkednek: Mely lelki öbőjtőt Isten ő maga Commendál Esaiásnál mondván: Nem ezé inkább az öbőjt mellyet választottam, ódozd el az Istentelenséghek kötelir, ódel

PRÆDICATIV.

50 28

ódel az nyomorgatásnak csomójár, bocsásd el az kik
megh nyomorgattattak, és minden terhedet bággasd
el. Szegd megh az éhezőnek az te kenyeredet, az bú-
kólkódókat és bujdosókat, vid bé házádba. Ha me-
zitelent látandá, fedezd bé azt, és az te testedet meg
ne útálljad. Ez nélkül semminek mondgya Chryso-
mus Doctor, még az igaz testi bójtót-is mondván:
*Que utilitas jejuni dic obsecro, si tota die nihil comedis, lu-
dis autem & nugaris?* Az, az: Mi hána vagyon az
bójtnak mond megh kérlek, ha egész nap semmit nem
eszel, jádzol penigh és hazudo: Mint ha mondaná,
semmi hána.

*Sm. hoc spir-
tuali nihil est
corporali.*

Test szerént bójtólnak azok, kik szabad akarattyok-
ból, semmit nem esznek, nem isznak, az véghre hogy
testi indulattyokat megh zabolázhassák, és töredel-
mes bivel Istennek bögálhassanak.

*Cui vivunt
corporali.*

Ezt az testi bójtót visontagh két félének tanittjuk
lenni, *Publicum & privatum*, az, az, közönségesnek
és külön valónak. Közönségesen bójtólnak, Tarro-
mányok, Városok, faluk, és egész nagy gyülekezetek,
midőn Istennek haragját le akarják bálítani, és fenye-
gető oltorát el akarják kerülni. Példa erre az Iúda
ország, ki ellen midőn az Ammóniták és Moábiták
nagy erővel felgyülekeztenek volna, Iosaphát király
az egész Iúda országában bójtót hirdettete, minden
városokból az Isten templomához gyülekezének, és
bójtólvén imigyen imádkozának: Vr Isten te vagy

*Jejunium cor-
porali & spir-
tuali.*

Iosaphat.

*2. Paral.
20.*

mi atyá-

QVADRAGESIMAI

mi atyáinknak Isten az éghbe, és minde nnezzetfégnek országban uralkodol, az te kezébe vagy az erő és hatalom, és senki nem álhat ellened. Most annakokáért, imé az Ammonnak fiai, és az Móábiták, kiken nem bocsátottad vala által az te népedet, és nem ölték vala megh őket, ellenünk törekednek, és ki akarnak úzni örökségünkben, mellyet te adtál mi nekünk. Annakokáért mi Vrunk Istenünk, nem itiledé megh őket? Mi bennünk nincsen ugyan annyi erő hogy ez sokasághnak ellene állhassunk: Es holot nem tudgyuk mit kellesték cselekednünk, ez egy vagyon elötünk, hogy bemeinket te reád fűgessük.

Imé kereftének ez elevenen ki ábrázolt képe az igaz közönséges böjtnek. Böjtöltek ezek, de minden étel ital nélkül. Böjtöltek mondom, de az véghre hog buzgón imádkozhassanak. Nem ez böjtöléseknek érdemében biztanak penigh, hanem csak az Istenben, mint az Iosaphát Király intő fáva mutatya, mondván: *Credite in Domino Deo vestro, & securi eritis.* Az, az: Hidgyetek az tú vratokban Istentekben és bátorlágosok lelték. Így böjtölt vala Ninivé városa, minden népével, midőn hallották volna Iónás által Istennek fenyegetését, kik kenyeret nem évének, vizet sem ivának, sőt még az barmoktól-is el fogák kóstyokat, és poenitentiát tartván, nagy felbővel kiáltának az Vrhoz. Illyen vala az Sidók böjti, midőn Afsverus Király, az Istentelen Amán vádlására, mindeneftől el

7. 20.

Nimi Ion. 3. 5.
ve. 6. 7.

Ester. 4.
34.

PRÆDIKATIV.

stól el törteni, parancsolta volna őket az föld sínéről. *1. Reg. 7.*
 Közönfégesen bõjtöltek vala az Israhél fiaiai, midõn az *Prædika.*
 frigy ládat viséa vivén, az bálványokat ki akarák köz-
 zúlók tisztítani, igen buzgó imádsággal. Ezenképen
 bõjtöltek vala az Apostolok, midõn Pált és Bárnabást *Act. 13.*
 el küldék Isten parancsolattyából prædikálni: Az *3. Epistoli*
 hajóban is közönfégesen bõjtöltek vala, midõn nagy
 tengeri veszedelem környékezte volna megh őket. Il- *Act. 27.*
 lyen vala az réghi Magyarok bõjti, midõn András *21. Hungar*
 Király az bent földért hadakozván Ægyptusban, az
 Nylus folyó vize, sokáfa küvül igen megh áradot vol-
 na, el annyira, hogy az tábornagy károsan mind fel
 venné, az egész táborban közönféges bõjtöt hirdeté-
 nek, à mint az Magyarok históriája tartja.

Külön avagy kiváltképen való bõjt, midõn egy *Privatum*
 ember, bûneinek súlyágát lelkében érezvén, avagy
 az Sátánnak próbájátul ostromoltatván, avagy vala-
 mi bent dolgot akarván munkálkodni, minden étel-
 től és italtól megh foghja magát. Illyen vala az bent *2. Reg. Davi*
 Dávid Király bõjti, midõn imádságával, fiatskájá- *12. 16. 46*
 nak halálos betegségéből, gyógyúlást akara nyerni.
 Hasonlóképen egyedül bõjtõle Iúdish asszony, mi-
 dõn Holophernes ellen késülne, külön háza népé-
 től el rekekedvén, imádkozék bõjtöléssel, hogy sem-
 mit nem õt, ijút.

Vessétek egybe immár kerebtének az pápások
 bõjtinek magyarázattyát, ez mi magyarázatunkal,

H

és az

és az elő fámlált példák szerént, itillyétek megh,
 mellyik az igaz bűjt. Azé hogy ember húst ne egyék,
 de külömb, külömb féle halakal, kővi halal, pis-
 trangel, galoczával, kecsegével, csukaval, fép ö-
 regh retkével, Tokal, vizával, mellyeknek kővérsé-
 gével közönségesen hizlalt barmoknak húsa nem ér,
 kedve szerént jól lakjék? Vgy bűjtölté Iosaphát? Az
 Ninivébelyek? Esther? Az Isräiliták? s az többi,
 kiknek bűjtöléseket hallátok? Nem vgy bűjtöltek bi-
 zonyára, hanem a mint az mi magyarázattunk tart-
 tyá. Szines bűjt tehát és csak nével való az papá-
 sok bűjti, és nem méltó követésre, hanem
 az mi bűjtünkben követésük az szent
 példákat, mellyre Isten se-
 géllyen mindnyájan
 AMEN.

30
54

OETOE DIK PRÆDIKATIV AZON

Szent Evangéliomból.

Z böjtről indított tudománnak rendibé,
imez vala az második capitulum, Az
ételben való válogatás böjte? Es csak
erről tractálok itten, azon rend szerént,
mint ez előt való Capitulumot magya-
rázám, elsőben főlván az idegen értel-
emről, az után az igaz és üdvösséges valóságról.

Az ételben való válogatás keresztének, igen réghi
tévelygés; Némelylek, mint az Enchrátiták és Ma-
nichæisták, minden álatnak húját meghételre kárho-
zatosnak tanították mint Epiphánus írja, mondván:
Enchratitæ animatia abominantur, non abstinentiæ causa, sed
metu, quod imaginantur se damatum iri, si animatis utan-
tur. Az, az: Az Enchrátiták minden lelkes álatokat
meghvetnek, nem magok meghtartoztatásért, ha-
nem féltekbe, azt álmodozván, hogy ők elkarhoz-
nak, ha lelkes álatokkal foghának élni. Eltenek penigh
fűmagokkal, fűvekel, vgy mint babal, borsóval, len-
csével, paréval, káposztával. De azonban ezek, az

Epiphanius.

Victus Enchr
hitarum.

En cratita. Umi potu diaboloz esse quodet: ex hoc potu fit a-bi-ctus.
Ebrei. tar autem blandy temo **QVADRAGESIMA I**
phile. Venerunt. Suavit. pccatum.

3. Cor 15. Bortol-is tellyeségel elfogták magokat, mert, à mint azon Epiphánus írja, az bort ők ördöghi itálnak tartották. Ezeknek fajzati lehetnek az Cárthúsiánus barátok, kik soha húst nem esznek, hanem csak halat, mint ha az hal, hús közzé nem fámlaltatnék bent Pál apostaltúl.

1. Reg. Papist.
p. l. etu a big
a naa logio
sumptum.

Geni 1.
29.

Az pápások ma, az lelkes álatok húfát magok természetiben kárhozatosnak nem mondgyák, hanem bizonyos údókben, annak megh ételét, lélek védelem alatt tilttyák, mely, ugy vagyon, nem bintén azon vélekedés, mely vólt az En crátitaké, de bizonyára azal rokonfagos, à mint Pererius pápás Doctor-nak tanításából megh teczik, mondván: Az természetnek törvénye-is megh mútattya, hogy az ételben válogatás legyen, mert az teremtéskor, csak az fűvet, és fáknek gyümölcsit, rēdelte Isten az embernek eledelére, mert, vgy mond, megh vagyon irván: Imé adtam tū nektek minden magh hozó fűvet, és minden gyümölcs termő fát, hogy legyen tū nektek eledeltekre, és mind úgy vólt viz őzónigh. Ezen vólt az En crátiták argumentuma, hogy Isten az lelkes álatokat nem rendelte az embernek eledelére hanē csak fű magot és fái gyümölcsöt. De ezt nem bűkség munkáson réfutálni, az az, megh hamissítani, ki tetzik azon lócusból, hogy minden lelkes álatokat birodalmában adot vólt Isten az embernek; Sőt aláb az Moyses irásába, nemeit-is megh mútatta az lelkes álatoknak,

nak, mellyeket szabad legyen meghenni, és mellyeket nem. De ez válogatás-is csak bizonyos ideigh vólt, tudni illik migh az sok példázat valóságában bétellyefedet, mely lőt az Vy Testamentomban, à mint az Apostoli cselekedetnek históriája mütattya. Ez tehát az étel válogatást nem támogattya.

Levit. 12.
3.

Act. 10.
15.
Dan. 10.
3.

Második argumentumok az Pápásoknak vétette-
tik az Daniel Próphéta irásából, midőn így ból: *Ego Daniel indiebus illis lugebam trium hebdomadarum diebus, panem desiderabilem non comedi, caro & vinum non introverunt in os meum.* Az, az; En Daniel azokban az napokban gyábolok vala három héti napokon, kíváncatos kenyeret nem öttem, hús és bor, nem mentek bé az én számba. Láttjátoké, úgy bólnak az Pápások, hogy Danyel húst nem öt? Láttjuk, de azt-is láttjuk hogy kenyeret sem öt, az, az semmit nem öt, mellyet mi igaz bójtnak ismerünk, és ha ugy bójtólnének az Pápások, könnyen megh alkhatnánk, de hogy húst ne egyenek, azonban egyéb eledelt torkigh cleget, bezegh azt bójtnak nem mondhattuk.

3. Arg. ex da

Harmadszor okoskodik Bellármínus Iesuita, az keresztelő Iános példájával, kiről azt mondgya, hogy tellyes egész élete bójt vólt, mivel az Evangélista azt módgya felőle: *Erat autem cibus ejus locusta & mel sylvestre.* Az, az: Vala penigh az ő eledele, fáska és erdei méz.

3. Arg. Bellar
ab ex. implo B.
ph. st.

Matth. 3.
4.

Erre azt mondom keresztének, hogy az Keresztelő

Q V A D R A G E S I M A I

Iános tellyes életébe való mértékletes élete felől, soha senki nem kételkedet, de hogy ebből az jőjönki, hogy ételben való válogatás berént kellefsék bőjtólni, ezt tagadgyuk, vigyázzatok az bótúre: *Esca ejus erat locusta* &c. Az ő eledele vala sáska. Nem azt mondgya az Evangélista, bőjtól vala sáskával; Nyilvánosság ezel, az Keresztelő Iánosnak mértékletes életét commendállya az Szent Máthé, mellyet minden Istencs embernek tellyes életében kellene követni.

Továbbá, ki tiltotta vólt megh Szent Iánosról, egyéb eledelnek nemét, à mint most az pápások az tilalomnak nehéz igáját viselik, lelki ismereteknek kinyergetésével? Végezetre midőn az Héródes udvarába prædikálót keresztelő Szent Iános, aránzáké hogy kenyeret nem őt, kiváltképen midőn tömlőczre vetetet volná? Nem alitom hogy merjék mondani. De mind ezek felet, mit itilnek az idegen atyafiak azokról az sáskákról? Moysesnél, Isten az repeső álatok között, az mellyeket ételre rendelt vala, az Sáskák-is nevezetben vadnak, mert ezek nem olyan apró férgek vóltak nap keletre, mint itt mi nálunk, hanem oly álatok, mellyet bé lözván, sokáigh el tarthattak, és úgy éltek véle, azt írja Plinius.

Matth. 14.
5.

Levit. 11.
22.

4. Zep. 3.
2. fárló

Negyedik f-köz erősségek ez: A mit az Apostolok cselekedtenek gyűlésekben, szabad azont cselekedni az Ecclesiának f-végezni. De az Apostali gyűlés néműnémű ételt megh tilta régenten, à mint irván
vagyon;

vagyon: Vgy tette az ſent Léleknek ſ-nekünk-is, Acto. 19.
28, 29.
hogy ſemmi terhet reátok ne veſünk, ez ſükſéges do-
logh felet, hogy megh tartoztaſátok magatokat, az
bálványoknak áldoztattaktól, az vértől, és fojtot
álatoktól. Annakokáért az Eccléſia-is megh tilthat-
ryama, az hús, vajas, tikmonyas ételt.

Ez ellen vetésnek elő fogására, ez a felelet: Sza-
bad az Eccléſiának végezni, azt, az mit az Apaſtalok
végeztek, tudni illik oly végel az mint ők végezték.
Igy az másik fogás nem álhat megh, hogy tudni illik,
az Apaſtali gyűlés, ackori gyengén megh tért kereſtén-
eket, lélek veſedelem alatt tiltotta volna megh némű
némű elcedeltől, hanem csak az botránkozásért: Mi-
vel hogy az pogányſágból megh tért kereſtének, az
Sidók között való kereſténékel egygűt converſálkod-
tak, hogy egy máſt megh ne botránkoztaſák. Ez ér-
telem önön magáé Agoſton Doctore. Néztekenigh Contr.
Faust.
az Apoſtolok, ſ-mi és nézünk ez féle dologban, az
gyengének épületire, kik között nem jó mindenben,
az mit magán ſabados megh cselekedni, mert gya-
korta valami jó ő magában, de másokra nézve nem
haſnos. Meghtetzik ez ſent Pál tanításából, midőn
igy ſól: *Omnia miſi licent, ſed non omnia expediunt.* 1. Cor. 10.
23.
Omnia miſi licent, ſed non omnia ædificant. Az, az: En
nekem mindenek ſabadosok, de nem mindenek haſ-
nálak. En nekem mindenek ſabadosok de nem min-
denek építnek, annakokáért, vagy iſtok, vagy valamit 1. 31. 32.
egyc-

egyebet cselekedtek, mindeneket az Isten dűcsosf-
gére cselekedgyétek; botránkozás nélkül legyetek Si-
dóknak és pogányoknak, és az Isten Ecclesiájának.

*1. Trég. à Petro Ma-
tho, et Jacobo*

Végezetre hozzák bé Péter Apaalt, Máthéth, Iá-
cabot és Timotheust, hogy ezek húst nem öttek: De
ezt nem citáallyák bent Irásból, hanem históriákból,
melyeket úgy bizonyíthatnának csalhatatlanúl, ha
valamiképen az bent Irásba volna fundamentoma.
Szent Péterről azt olvasuk hogy látásba az Sidó tör-
vény ellen, egy lepedőbe kötve, tística és tiktátalan á-
latok bocsáttattak alá az éghből, és ilyen szózatot hal-
lot: *Surge Petre occide te manduca.* Az, az: Kely fel
Péter, öllyed ezeket és egyed. Melyre felele bent Pé-
ter: Távol legyen én tőlem Vram ez dologh, mert
soha semmi közönséges és tiktátalan álatot nem öttem.
Imékereftének nem azt mondgya az bent Péter, V-
ram en semmi féle húst nem ešem, hanem azt mond-
gya, semmi tiktátalan álatot nem öttem, melyből az
tetzik ki, hogy az törvény ferént való tística álatot meg
ötte. Szent Máthéról és bent Iacabról semmit az bent
Irásban nem olvasunk az félet. Clémens Alexandri-
nus, kivel Bellárminus bizonyít, ből az józan és mér-
tekletes életről mondván: Egyéb emberek élnek hog
egyenek, egyéb álatok modgyára, kiknek más éle-
tek nincsen hanem csak az hasok; De az mi tanító
mesterünk, nekünk azt parancsolja, a véghre együnk
hogy élyünk. Az mi munkánk nem étel, annak véghe
nem

Act. 10.
13.

*Epistola vivit
ur. fane.
Xhami com. duc
ur. vianr.*

PRÆDIKATIV.

nem gyönyörűség, hanem ez világhi életünk mülá-
tásának, táplálása. Ez közönséges böit, minden üd-
vózúlendő embernek búkséges követni.

Mind ezeket az étel válogatásról, summálok be
az Agoſton Doctör értelmével, mondván: *Dicimus*
in veſcendo, non cibi genere, ſed aviditate immoderata
quemquam culpandum. Azt mondgyuk hogy az ételben
fenkit az éteknek nemében ne kárhoztassunk, hanem
az étek ditzelen kívánáſában. Másut ezen Doctör
mond: *Diebus jejuniorum, quantum poſſumus cum Dei*
adjutorio, delicias mundi, & ciborum opulentiam fugiamus.
Az, az; Az böjti napokon, az menyire lehet Iſten
fegidségéből, ez világhi gyönyörűséget, és étkeknek
gazdaglágát kerülyük el. Ez-is ő itileti az böjtről: *ſi*
mens tua non gravatur oppreſſa peccatis, neq. animus tuus
peccatorum illecebris delectatur, digna Deo exolvisti jeju-
nia. Az, az: Ha az te elméd megh nem nehezedet
bűnökkel megh nyomattatván, és cſed bűnöknek é-
desgetéſébe nem gyönyörködik, Iſten előtt méltó böj-
töt böjtöltél. Summa ſummárum, Az ételben való
válogatás, minden ſent Irásbeli fundamentom nél-
kül való emberi lelemény és parancsolat, annak oká-
ért ſenki nem kóteles megh tartására, mint idegen ér-
telemnek és tudománnak, Chriſtus Vrunknak, imez
nyilván való tanitása ſerént: *Fruſtrâ me colunt homi-*
nes docentes doctrinas quæ ſunt mandata hominum. Az,
az: Heábatíſtelnek az emberek engemet, tanítván

Lib. 26 De
Civit. Dei
Cap. 37.

Contra
Julia.
C. 26.

Serm. 172

Summa Libet
cibor / in funda-
mento s. script
ergo non servand

Matth. 23.
9.

Q V A D R A G E S I M A I

Non solum
cibus & cibus
per nullig momenti
latio: Sine

Matth. 15.
11.

17.

Christi mandati
ad discipulos

oly tudományokat, mellyek embereknek parancso-
lati.

Mi ellenben az ételben való válogatást hasonta-
lannak mondgyuk, s-nevezet szerént, az hús ételt,
kárhuzatosnak lenni tagadgyuk, mert megh vagy on ir-
va; *Non quod intrat in os, coinquinat hominem, sed quod
procedit ex ore, hoc coinquinat hominem.* Az, az: Nem
az fertefteti megh az embert, az mi bé megyen az
száján, hanem az mi ki jó az szájából, az fertefteti
megh az embert. Aláb azon Cápútban okát adgya
ez mondásának az úr, mert vgy mond az mi ember-
száján bé megyen, hasába megyen, és ki eméftődik,
az mellyek penigh embernek szájából szarmaznak, az
szüből jönnek ki, és azok rútittyák meg az embert.
Mert az szüből jönnek ki gonosz gondolatok, gyilkos-
ságok, házasággh törő paráznaágok, bujálkodások,
lopások, hamis tanúbizonsággh tételek, káromkodá-
sok: Ezek az mellyek megh ferteftetik az embert.
Ezt, hasokások szerént, az vrain, valami limitáció-
val, más értelemre akarnak csigázni, héába munkál-
kodnak, mert ez Cápútnak kezdeti, bótú szerént
megh mütattya, hogy az Tráditiók ellen disputál Chri-
stus Vrunck, mellyet az mostani Romaiak ha le tenné-
nek, könnyen magva szakadna az tévelygéseknek.
Továbbá, midőn az hetven tanítványokat kettőnként
prædikálni küldötte volna Christus Vrunck, Instruc-
tióokban est-is hadgyá: Valamely városba bé men-
tek

PRÆDICATIV.

tek, és bé fogadnak tütőket, azt egyétek az mit elő-
tőkben adnak. Vegyétek eűetekben kereűténék, Luc. 20.
8.
nem vólt az mi bółcs mesterűnk oly maga felejtet,
hogy ha bółtót kivánt vólna tółók, ezt nem mondotta
vólna: Ha bółti nap találtok valamely városban bé
menni hűst, vajast, tikmonyast, ne egyetek, bizonyá-
ra nem, holot megh kifseb dologban-is oktatta őket,
megh parancsolván, hogy ha valamely házba bé men-
nek kółóntsék azt. Annakokáért megh teczik innen,
hogy semmi féle ételnek nemét megh nem tiltot az úr
hanem mindeneken szabadon hadta őket.

Hasonlatosképen tanit őent Pál, mondván: *Si quis* Mandatu Pauli
1. Cor. 10.
27.
vocat vos infidelium ad coenam, & vultis ire, omne quod
apponitur vobis manducate. Az, az há az hitetlenek kół-
zúl valaki vacsorára hi tütőkét, és el akartok menni,
mindent megh egyetek, valamit előtőkben tesnek.
Hogy ha régulás bółtót tartottak vólna az Apostalok,
minden kételkedés nélkül excipiálta vólna, hogy ha
bółti napon esik az hivatal, az hűst megh ne egyék.
Tettes az Timotheus intéűbe való tanitása azon A- Paulus factus
na diaboli
apostolus.
pastalnak, à holot őrdőghi tudománnak prónunciál-
lya, némű némű ételnek megh tiltását ily argumento-
mal: *Quia omnis creatura Dei bona est, & nihil reijci-* 2. Tim.
4. 4.
dum, quod cum gratiarum actione percipitur sanctificatur
enim per verbum & orationem. Mert, ugymond, Isten-
nek minden teremtet álattya jó, és semmi nem megh
vetendő, az mit háláadással vesűnk, mert megh ően-

QVADRAGESIMAI

Pan. Tte. 3. 15.
9: Oia pura
pura.

Sozon.
L. 1. c. 11.
Spiridion
factum.

teltetik Isten igéje és imádság által. Hól itt az limitatio? Semmit megh nem kel vetni, Péntek és Szombat, Innepek estin, Cántorok és az negyven napokon kívül? Nem tudta ezt bent Pál. Titusnak-is azt írja ezen bent Pál, hogy ne figyelmezzzen emberi parancsolatra (Illyen az pápáfok bőjti) mert mindenek tiszták az tisztáknak. Az Ecclesiák históriájában nagyon ide illendő história. Sozomenus írja Spiridion Püspök felől, kihez midőn az negyven napi bőjton ment volna egy ismerő vendéghe, szólitván az maga leányát, (jámbor, bent házaságban élő püspök volt ez) és mond neki: Ez jámbornak mosd meg lábait, és késícs eledelt neki. Midőn penigh mondaná az leánya hogy semmi oly eledel nincsen, parancsolá hogy diónó húst késícsen; Melyhez midőn letelepedtek volna, nem kezdé enni az vendéghe, kínállya az Püspök az diónó hússal, melyre monda az vendéghe: Nem cselekesem, mert keresztény ember vagyok. Felel az püspök neki; Annal inkább megh kel cselekedned, *Omnia enim munda mundis, divinus sermo denunciatur*. Az, az: Mert minden tiszta az tisztáknak, azt mondgya az Isten igéje.

Ezekből visszálkodás nélkül ki teszik, hogy az bőjt nem ál az ételben való válogatásban, sőt azt mondom az Hieronymus Doctoral, hogy az mértékletes étel, akar minémű neme legyen az ételnek, jó és hasznos bőjt az keresztény embernek. Imigyen sőt er-
ról

PRÆDIKATIV.

ról az Doctor: *Parcus cibus & venter esuriens, tridua-
nis jejunijs præfertur. Et multo melius est, quotidie pa-
rum, quam raro satissumere.* Az, az: Az mértékletes
étel, és az éhező has, harmad napi böjtnél job. Es
sokal job, minden nap kicsint enni, hogy sem ritkán
sokat. Ezt továbbá az Doctor illyen hasonlatossággal
világosítja, mond: Az az elő legh job, az mely ap-
prónként áll az földre. Az hertelen és feletréb való
zápor, sebességével az mezőket fel forgattya. Másut
ezen Doctor mond: Minden napi böjtöd legyen te
neked, és oly ételed, mely az eléghséget el kerülye,
mert semmit nem használ te neked, két három nap alatt
üres hasal járnod, ha annak vtánna hasonlóképen
meghőltöd, mint az előt volt. Imé halljátok, hogy az
igaz böjtöt nem az étel válogatásban, hanem akar
minémű eledelnek mértékletes vételében helyhebteti
az Hieronymus, miés ezt kövessük, és az pápák é-
telben való válogatását, az bent Pálal tévelygeo lelkek
találmányának tárcsuk, melyről nyilván így tanított
az Apostol: *Spiritus manifeste dicit quia in novissimis
temporibus discedent quidam a fide, attendentes spiritibus
erroris, et doctrinis demoniorum: In hypocrisis loquenti-
um mendacium, et cauteriatam habentium conscientiam,
prohibentium nubere, abstinere a cibis, quos Deus creavit
ad percipiendum, cum gratiarum actione fidelibus et ijs qui
cognoverunt veritatem.* Az, az: Az Lélek nyilván
mondgya, hogy az utólsó úddókben némellyek el tá-
voznak

Hieron.
ad Furt.
am.

Hieron.
de virg.

1. Tim.
4. 1, 2 3.

QVADRAGESIMAL

voznak az hittől, figyelmeztvén az tévelygésnek lel-
ke után, és az őrdőghi tudomány után, az kik képmű-
tatásképen bólnak hazugságot, megh sebhét lelki is-
meretek lévén, kik megh tilttyák az házasságot, és az
ételben válogatást tesznek, mely ételeket Isten terem-
tet az véghre hogy háláadásal véle élyenek az hivesek,
és kik megh ismerték az igazságot. Soha tyúkmony
tyúkmonyhoz hasonlób nem lehet, mint ez jóven-
dő mondás, az Vy Romaiak tudományához,
mely tudománytól ótalmazzon az
bent Isten mindeneket,
minket is A-
men.

HATODIK

PRÆDIKATIV AZON

Szent Evangéliomból.

Ogy az bőjtről való értelem, ilyen
marékni tudományban ép legyen, lásuk
az harmadik Capitulumocskát, mely-
be tanitok az pápások bőjtének idejéről
és napjaról mivel az pápák sok bizonyos
űdöket és napokat rendeltek az bőjtő-
lésre, és parancsollyák megh tartani, lélek vesede-
lem alatt: Minémű az Pénteki, Szombati, Canto-
rok, Bizonyos ſentek ünepenek esti, és az Husvét
előt való negyven napi bőjt.

RENDIEZLETZKENEK.

EZ Capitulum tractálásában-is vgyan azon ren-
det tartom megh: Először megh mutatom az
bőjtre való napok válogatásának helytelen vól-
tát, az után egyenként veszem fel az bőjtölésre ren-
delt űdöket és napokat, mivel álassák az pápások, és
mindeniknek erőtlén és helytelen vóltát mutatom meg;

Az

Q V A D R A G E S I M A I

Az rendet megh fordítván penigh, elsőben-is az Negyven napi böjtről szólok, deminek előtte ahoz kezdenék, ez berzetnek alkolmatlanságát ércsétek kerebérenck.

Az napoknak valogatását mi, mint bintén az étkek nemeinek válogatását, nem jovalhattyuk, mert az Apaftali tudománnyal egyenes lineán ellenkezik, **Colof. 2.** mint az Irás nyilván bizonyittya. Szent Pál az Colofsa városbeli kerebteneket erről így tanittya: Senki tütöket megh ne itillyen ételben avagy italban, ünneppnapnak rébében, avagy Szombatokon, mellyek az jóvendő dolgoknak árnyéki vóltak, valósággh penigh az Christus. Másut azt mondgya hogy az kik napokra, holnapokra, külön bāmot tartnak, fél azon hogy heába munkálkodot közöttök, és hogy az ollyaténok, ez világhnak heába valóságin kapdosnak. Tovább azért nem jovallyuk, mert nem az emberek bābhatnak az böjtnék üdőt, hanem az üdő hoz, és rendel az embereknek böjtöt, holot az böjt mindenkor siralom-al és gyásál jár egyút, à mint bēnt Dávid mūtattya, **Pfal. 34.** mondván: *Ego cum mihi molesti essent inimici mei, inducbar cilicio, humiliabam in ieiunio animam meam.* Az, az: En mikoron bántásomra vóltak az én ellenlégim, gyásban öltözöm vala, és böjtölésel aládom vala meg az én lelkemet. Valamikor azért Isten megh fanyargat, avagy büntetéssel fenyeget, mind annyibor böjti üdönk érkezik mi nekünk, az mint ide fel az negyedik

P R Æ D I K A T I V.

dik prædikatiúból megh tétzik. Erre nézvén Agoston Doctör azt írja, hogy mi üdöben kellefsék bőjtólni, ő sem Christus Vrunk, sem az Apostalok parancsolat-tyaban fel nem talállya, mely ide aláb joban ki fogh teczeni. Megyek az válogatot napokra, és az mint igirém elsőben-is lásuk az negyven napi bőjtót.

Alattyák az pápáfok az negyven napi bőjtót Moy-
ses, Illyés és Christus Vrunk példáival, mivel Moy-
ses így szól: Az hegyen voltam egy véghben, negyvé Deut. 9.
napokon és negyven éczakákon, kenyeret nem éven 3. Reg. 19.
és vizet nem iván. Illyés felől-is azt tarttya az histó-
ria, hogy az kegyetlen Iezabel előt bújdoftában,
negyven nap és éczaka semmit nem őt. Christus V-
runk hasonlatosképen, a mint ez sent Evangéliom
mútattya. Így okoskodnak az pápáfok: Moy-
ses, Illyés, és Christus Vrunk negyven napō bőjtóltének.
Azért nekünk-is negyven napokon bőjtólnunk kel.

Nem kővetkezik, ilyen bizonyos okokért. I.
Mert Moy-
ses, Illyés és Christus Vrunk csudálatoson
bőjtóltének, semmit, az mint az bőtű mútattya,
nem őttenek és nem ittanak, mellyet az óltáltúl fogh-
va senki nem cselekedhetet, nem-is cselekedhetik.
II. Mert Moy-
ses, Illyés, és Christus Vrunk, csak
egy eštendőben bőjtóltének így, soha töbőr nem.
III. Mert kiváltképen való nagy okok kinđerítéséből
bőjtóltének, Moy-
ses, Illyés és Christus Vrunk, miñt
az fel jegyzet históriákból megh tétzik. Vgy mint

K

Moy-
ses

Q V A D R A G E S I M A I

Moyfes az Törvény kiadásnak méltóságáért: Illyés az Isten Ecclesiájának bálványozásra vetemedet alapattyának reformációjáért, az, az: helyre állatásáért: Christus Vrunk az Vy Testamentomnak kezdéseért. S-nem halála előtt böjtölt penigh Christus Vrunk, hanem Próphétaságá tisztinek el kezdése előtt, vgy mint halála előtt három estendővel.

Avagy ha valamit akarnak ezel nyerni, böjtöllyeknek úgy mint Moyfes, Illyés, és Christus Vrunk, semmit ne egyenek igyanak. Továbbá szerzenek valami vy frigyét, Isten és az emberek között; De mivel egyik sem lehet, csak héába majmoskodnak az idegen atyafiak.

Továbbá az negyven napi böjtöt, állandó szám nem áalhatták, mert néhány több számot, néhány kevesbet találunk az históriákban. Néhány nem Quadragesima, hanem Quinquagesima, Sexagesima, Septuagesima vagyon, az, az: Eorvenedik, hatvanadik, hetvenedik vasárnap Husvét előtt, mint az Dominikák rendi mutatya. De ez számot az réghi jámborok, nem megh általkodot, és lélek kárhozat alatt való törvényel, hanem szabadon külön külön való Ecclesiák és helyek szokása szerint tartottak, a mint egy réghi Doctor írásából megh tetzik, midőn így szól: *Scendum hanc observantiam Quadragesimæ quamdiu Ecclesiæ illius primitive perfectio inviolata mansit, penitus non fuisse. Non enim præcepti sui necessitate, arctissimis jejuniis*

Cassianus
Colatio-
nis 20mæ
C. 10.

PRÆDIKATIV.

niorum terminis clauderetur, qui per totum anni spatium æquali jejuniis clauderantur. Az, az: Tudnunk kel hogy az negyven napi böjtnek ez megh tartása, mighlen az réghi Ecclésiának tökéletessége erőszak nélkül marádot, telly eséssel nem vólt, mert az böjtölések, ez paráncsolatnak búkséges vóltával, ily boros határba nem borítatnak vala, mellyek egész estendő folyásában. egyenlő böjtöléssel határozatnak vala megh. Azt tanította ez jámbor, hogy az réghi sent Ecclésia, nem kinsergette az embereket, valami negyvénapra, hanem egész estendőtzaka, mértékletes életet kívánt mindenektől. Irenæus is igen réghi Doctor azt mondgya, hogy mégh ő ideje előtt is versengés vólt azt böjti napokról, mert némelleyek egy nap, némelleyek két nap, némelleyek több napokon, némelleyek negyven napokon állták az böjtölést. Ha ezt, egy helyben és Ecclésiában külömben tartották, másban megh külömben, harmadban, negyedben zc. azon szerént, megh teczik hog bizonyos állandó regulája nem vólt, à mint most, lélek kárhozat alat közönségesé akarnak mindeneket erre kötelezni az pápások: Illyen réghi Cánonis, az, az, regula is vagyon, mellyet az Vy Romaiak vgyan Apostoli regulának tartnak, hogy Húlvét előtt hat napokon kellesték böjtölni. Illyent is találunk, hogy az réghi Romaiaknal, Húlvét előtt három héten böjtöltenek, de akkoron is Szombaton és Vasárnapon, nem böjtöltenek.

Euseb.
Lib. 5.
C. 16.

Clemens
Alexand.
Const. 7.
Cap. 27.

QVADRAGESIMAI

Alattják továbbá az Húsvét előtt való negyven napi böjtöt az idegen atyafiak, hogy czképen késülhessenek az nagy ünnep napnak megh bementelésére. Szép sin cz kerebtének, de bizonyára semmi valósága nincsen, mert az ő böjtölések mellett, minden egyéb Isten törvényével ellenkező gonoszságokat űznek: Rébesgeskednek, bitkozódnak, irigykednek, babadoson fertelmeskednek, ham-is pérparvaral egymást űzik, mely nem ünnepre való késület, hanem inkább annak megh ferteftetése. Azt megh kel engednünk hogy nagy héten igen késülnek az pápások, virágh Vasárnap el kezdvén, késülnek mondom, Comœdiához hasonló késületel, noha bizony nem játékot űzöt az mi édes megh váltónk, az ő kin bementelésével és halálával. Annak féletre, késülnek kókonnya bementeltetésre, bájak izit hús ételrel való gyönyörködtetésre, melyben semmi kegyességh nincsen.

Végezetre (hogy több arolékos okoskodásokat el hadgyam) azt mondgyák: Méltó hogy ember életének tizedét Istennek bementellyé, az negyven nap az ebtendőnek tizede. Azért azt megh kel tartani és böjtöléssel bementelni. Csudára méltó hogy csak mondanijs nem általlyák. Ha az ebtendőnek csak tizedénkel Istennek bologálni, hova teszik az Vrnak bementeltet heted napot, mellyet Apaštali névezetel, Vrnak napjának hívunk? Hova teszik az több ünnep napokat, mellyeket napoként Istennek bementelünk? Avágy istenes dologhé

P R Æ D I K A T I V.

loghé az mi életünknek tizedét rendelni Istennek, hol-
 lot Isten életünknek minden napjait kívánnya hogy
 neki bentsellyük? Hallyátok Zachariás Pap, tellyes
 lévén bents Lélekel, mint próphétál: Aldot az Isra-
 elnek Vra Istene, ki megh látogatta az ő népét, és
 váltságot berzet neki. Mond az vtán. Hogy megh
 szabadulván az mi ellenséginknek kezéből, félelem
 nélkül bologallyunk ő neki bentségben és igazságban,
 életünknek minden napjaiban. Hallyák megh ezt az
 tizedes atyafiak, és térjenek az nagy Istennek kíván-
 lágára, ne babilianak ők Istennek régulat, hanem tar-
 csak ahoz magokat a mit ő bents Istensége közönsége-
 sen mindeneknek ki adot.

Luc. 11.
 7. 62.

Ez-is ő argumentomok, hog méltó Christus Vrun-
 kat követnünk, sőt bűkléges, mert bents Pál illyen in-
 tést teben: Azon indulat legyen bennetek, mely vólt
 az Iesus Christusban. Melyből illyen régula kólt:
Omnis Christi actio est nostra institutio. Az, az: Chris-
 tusnak minden cselekedeti, mi tanuságunkra való.
 Igen helyyes ez keresztének, hogy minden cselekedeti
 Christus Vrunknak mi tanuságunkra való, de ők az
Institutiot, tanitatót, változtatták így *Imitatio*, kö-
 vetés, és így megh nem áthat ez *universaliter*, közön-
 séges képen, hanem imez válastásával.

Christus Vrunknak cselekedeti két rendben vad-
 nak, némelleyek illetik közben járásának tisztit, mely-
 ben soha senki nem követhette, nem-is követheti ő

Q V A D R A G E S I M A I

Rom. 9.
5.
Matth. 8.
3.
Ioh. 4. 50.
Luc. 5.
22
Matth. 14.
27

felsőgét, mert azt az tisztit nem vgy administralta ő
felsőge mint pusta ember, hanem mint igaz Isten és
ember az egy személyben, mint mikor poklosokat egy
bóval megh gyógyitot: Halottakat távol létében fel
támasztot; Az biveknek gondolatit által láta: Szá-
raz lábál az tengeren járt, és az többi.

Phil. 2.
6. 7.

Más rendbeli cselekedeti ő felsőgének illetik alá-
zatosságának alapattyát, mert mikor Istennek for-
májában volna, nem alitá ragadománnak hog egyen-
lő volna Istenel, hanem megh aláza őnön magát;
Solgai formát vévén fel, embernek hasonlatosságába
talaltatot mint ember. és az emberek közöt forgoló-
dot bent együgyűségben, belidségben, engedelmes-
ségben, biseretben. Midőn bídalmaztatot ő senkit
nem bídalmazot, üldöztetet, de ő senkit nem üldö-
zöt, gyúlóltetet, de ő senkit nem gyúlólt. Ezekben
bűkséges és méltó ő felsőgét követnünk, mert ő maga
kőtelez parancsolattyával, mondván: Példát adtam
tűnektek, hogy à mint én cselekedtem tű veletek,
tű-is azképen cselekedgyetek. Másut mond, tanul-
lyatok én tőlem mert én belid vagyok és alázatos bívű.
Nem bűkséghe tehát Christus Vrunknak minden csele-
kedetit egybe elegyiteni, hanē az mellyek emberi erő
felet vadnak, azokat ő felsőgében csudául imádgjuk:
Az mire penigh ez gyárlóságba el érkezhetünk, kér-
vén mennyei segidléget, minden igyekezetünkkel kő-
vefsük. Az negyven napi bőjt penigh közben járása-
nak

Ioh. 13.
15.

Matth. 11.
26.

nak tisztit illeti, és abban semmi módon nem követhe-
tendő.

Az pénteki és szombati böjtölést az mi illeti, taga-
datlan dologh, hogy az igen réghi observatio; Iól le-
het az Szombat nem annyira, hanem Szeredán és Pén-
teken böjtöltek régenten, à mint Ignatius Doctornak
egy leveléből, mellyet Philipi városba irt vólt, megh-
teczik, melyben az többi közöt így ból: *Jejunare*
quartis ferijs et sextis ne negligatis. Az, az: Szeredán
és pénteken az böjtöt el ne múlásátok. De ez-is az
böjt, minden étel ital nélkül vólt, az mint Epipháni-
us Doctor bizonyittya írásába, mődván: *Feria quarta*
et Prosabbatso jejunium statutum est usq. ad horam nonam.
Az, az: Szeredán és Szombat estin végezés kerént
való böjt vagyon, kilencz óráigh. Az az, az Sidók
bámlálása kerént, két avagy három órakorigh, mely
űdő határozás, azt jelenti, hogy semmit nem őttenek.
Sőt az negyven napi böjtön-is régenten, Szombathon
és Vásárnap böjtöt nem tartottak, hanem csak bintén
azon az Szombathon böjtöltek estendőben egybér,
mellyen Christus Vrunk az koporsóba fekűt, à mint
Clemens Alexandrinus bizonyittya midőn az negyvē
napi böjtről tractál, mondván: *Sabbatum tamen et*
Dominicum diem, festos dies agitate, quod ille dies sit re-
cordatio fabricationis mundi, sic vero resurrectionis Chris-
ti. Unum tantum modo Sabbatum nobis toto anno obser-
vandum est, Sabbatum scilicet sepulturæ Christi. Az, az:

Mind

Ignat.
Ep. s.

In Doctrina
Compendia-
ria.

Q V A D R A G E S I M A I

... az által Szombatot és Váárnápot ünnep napoknak üllýetek, azért, mert amaz nap, (tudni illik az Szombath) ez világh teremtésének emlekezeti, ez penigh, (tudni illik Váárnap) Christus feltámadásának emlekezeti. Csak bintén egy Szombathon kel egész eßtendőben bõjtólnunk, tudni illik Christus V-runk temetségének Szombattyán.

86.
Casu.

Ezen Szombathi bõjtnek külömbözõ alapattyát, mütattya Agoston Doctor-is egy levelében melyben bővön ír, az Szombathi bõjtöt, hól s-miért tartottak megh, vgy mint Romába, és az nap nyugoti Ecclesiákban. Visont holot, s-miért nem tartották megh azon Szombathi bõjtöt, vgy mint az nap keleti Ecclesiákban. Végtére az külömbözésnek okát adván mond: *Judicabo tibi, quid mihi de hoc requirenti responderit venerandus Ambrosius Mediolanensis Episcopus à quo baptizatus sum* &c. Az, az: Megh jelentem te neked, mit felelt én nekem, midõn errõl kérdezkedném az tisztelendõ Ambrus, Médiolánumi Púspók, ki engem megh kerektelt: Mond az vtán: Mert mikor azon városban az anyám velem vólna, és arról bõrgalmatoskodnék, hogy ha az mi városunk bõkása bõrént, Szombathon bõjtólni kellene, avagy az Médiolánumi Ecclesia bõkása bõrént, ebédet kellene enni, (Ez-is azt mütattya, hogy az réghi bõjt, minden ételnélkül vólt) hogy ez vélekedést ki vennem bõivébõl, megh kérdém ez dologh felõl az megh említet Isten

PRÆDICATIV.

Isten emberét. Azpenighmonda: Mit tudok erről
többet tanítani, annál, az mit magam cselekedem.
Monda továbbá: *Quando sic sum, non jejuno Sabbatſo,*
quando Romæ sum, jejuno Sabbatſo, & ad quamcunq;
Ecclēſiam veneritis, ejus morem ſervate, ſi pati ſcanda-
lum non vultis aut facere. Az, az: Mikor itt vagyok
(tudni illik Mediólánumba) nem bőjtölök Szomba-
thon, mikor Romába vagyok bőjtölök Szombathon,
és valamely Ecclēſiában menendetek, annak erköl-
csét, avagy ſokáſát tarcsátok, ha magatok megh nem
akartok botránkozni, máſt-is botránkoztatni. Ezt,
vgymond megh mondám az anyámnak, és megh
nyűgúék rajta, mi és ahhoz tartottuk magunkat.

Mind ezekből megh teczik méltatlanſága az moſ-
tani Romai Anyáház cselekedetinek, mely kemény
igáúl, lélek veſedelem alatt, veti az együgyű embe-
rek nyakára az Szombathi bőjtót, vgy hogy az ki
megh nem tarttya, el kárhozzék érette. Nagy mél-
tatlanſág, holot nem köttetet űdöhhöz, bizonyos
nápokhoz, bizonyos ételnek nemeihez, az Iſtennek
bűn bocsátó, és űdvőſéget ſerző grátiája, hanem az
józan és mértékletes életű hiveket, buzgó Iſteni ſol-
gálattyokban, mindenkor kedves ſemel nézi, és
megh halgattya őket, mivel nem annyirá néz az Vr,
az külfő cselekedetre mint az ſűbeli indulatra, melyre
nézve Hieronimus így ſól: *Melior eſt quinq; Pſalmo-*
rum decantatio, cum cordis puritate, quam totius Pſalterij

Rom 14.
17.

QVADRAGESIMAL

modulatio, cum anxietate. Az, az: Iob öt Psálmusoknak, bűnek tisztaságával való el éneklése hogy sem e-
gében az bent Dávid sóltár könyvének zengedezése
forgalmatosságal. Cypriánus Doctor-is az tiszta bívű
emberek imádlágát commendállya, mondván:
*Quando stamus ad orationem, vigilare & incumbere ad
preces toto corde debemus.* Az, az: mikor az imádko-
zásra elő álunk; vigyáznunk és tellyes bível kel az i-
mádságra erőlködnünk.

Cypri.
Serm. 6.

Az Cántorok és némű némű bentek ünepinek bőj-
tét, minemű fines palástal takargattyák az idegen
atyafiak, nem illendő azt fejtegetni, mivel az bent I-
rásban csak árnyéka sem találtatik, hanem egy által-
lyában mint emberi találmánt, csak megh kel vetni,
mert héába tiszteltetik Isten oly tudományal, mely
emberi parancsolat, ő maga mondgya Christus V-
runk.

Matth 23.
9.

Nem mindenestől hasonaltan, mind azon által,
az pápáfok fok rendbeli szerzetes bőjti, mert a hól v-
gyan derekas fenytékek uralkodhatik, el hitetvén az
együgyű cselédel, hogy az hús, vajas, tikmönnyas,
nem étel által, nyerhetik bűnök bocsánattyát, az eb-
tendőnek csak nem felén vonza el cseléde táplálására
való költséget: Es ezképen, mint egyéb Isteni bol-
gálatot, ezt-is komplárságra, kereskedésre fordít-
tyák, s-mégh penigh hamis kereskedésre, mert méltán
érdemli az rabotás bolga, bolgáló, és akar minemű
béres

PRÆDICATIV.

béres munkás, az ő naponként való kóstyát, mellyet
ők nyavalyásoktúl bép kínalat, csalárdúl el foghnak.

De hogy ez bőjtről való rövid tudománt bé sum-
mályam: Azt mondom, az igaz bőjt, melről szólék,
minden üdvözülendő embernek szükségés, és midőn
Istennek, valami nagy dologban hiven akarunk bol-
gálni, bőjtólnunk kel, minden eteltől, italtól, ma-
gunkat el fogván, sőt tellyes életünkben az józan és
mérteketes életre, mellyet az Hieronimus Doctor
bőjtnek tanit lenni, mint az ötödik prædikatiúb an fel-
jegyzettük, kötelesek vagyunk. étkekben, napokbā
való valogatást penigh, mint emberi lelemént el tá-
voztasuk, mert Istennek véle kedves dolgot nem cse-
lekedünk. Valamit pedigh cselekedünk, mind az Is-
tennek dűcsőségére kel cselekednünk, úgy tanit az

Apaftal. Mely bent Istennek áldot bent fiával és az i. Cor. 15.

bent Lélekel, adasék dűcsőség, hatalom

31.

és birodalom, mind örökön

örökön AMEN.

L 2

HETE

HE T E D I K
E S V T O L S O P R Æ D I -
katiu ugyan azon szent Evan-
géliomból.

T E X T V S V. II:

Imé az Angyalok járúlának őhozza és szol-
gálnak vala neki.

Z hit dolgainak több ágazati közöt, méltan forogh fen, az angyalokról való tudomány, mert az kik nem hiszik hogy legyenek angyalok, vgyan azonok tagadgyák az lelkeknek halhatatlanságát, és az testnek fel támadását, mint régenten az Sadduceusok. Ha penigh nem vólnának angyalok, és nem lenne halhatatlanságra való fel támadás, héába való vólna az Isteni szolgálát, héába való az hit és az bódogh reménység, vgy disputál bent Pál.

Act. 23.
8.

Act. 15.
14. & 17.

Az Angyalokról való tudomány penigh, nem binten közönséges, mert teremtetések felől sohúl az teremté-

remtésnek históriájában, csak egy punctni emleket-is nincsen; Sőt egyéb képen-is nem bégyenli Agoston Doctor megh vallani, tractálván az angyali teremétről, hogy ez tudományban mindeneket ő által nem érthet.

Aug. in
Enchirid.

Nem-is illik az el titkolt dolgokat mi nekünk irás kívül vizsgálunk, mert az Istennek dolgaiban sok van, mely az emberi értelmet fellyúl múllyá, azt mondgya az bölcs Syrách: És az miképen ha ki fokat eszik az mézben, nem jó neki, azonképen az ki az mennyei felleghnek vizsgálója el borittatik annak fényességétől, vgy tanit bölcs Salamon. Mind azon által, mivel az bent irásban, az Moyses első könyvétől foghva, az Vy Testamētomnak utolsó könyvéigh, három és ötven négy és vagyon nyilván való nevezeti az angyaloknak, nem véték az angyalok felől és irás szerint értekeznünk, vévén okot az fel jegyzet bótúból, mely commendállyá az angyali szolgálatot.

Eccli. 3.
23, 24, 25.

Prov. 25.
28.

RENDI EZ LETZKENEK.

EL hadgyván anakokáért az Mánichæisták, Porphyristák és Iamblicisták tévelygésivel való marcsongást, egy általlyában való együgyűséggel, mutatom megh, hogy vadnak anyalok, és azok nem öröké való lelkek, hanem Istennek teremtet álati; Annak vtánna bölöktistekről avagy inkább munkájokról.

L 3

AZ

AZ ELSEOREOL.

MInt egyéb dolgokban, így az Angyalokról való értelemben-is két képen vétkeznek az emberek, *In excessu & in defectu*. Az, az: Igen fen, és igen alát: Avagy felettéb és fogyatkozásal.

Némellyek nem csak hiszik lenni az Angyalokat, hanem arra hajlanak, hogy még ez világh teremtése előtt-is vóltanak, és így egyenlővé teszik Istenel, mert az teremtés előtt semmit nem ismerünk az öröcké való Istennel.

In Enchi.
rid &
Lib 12.
de Civit.
Det.

Ezek ellen serényen disputál Agoston, mint kárhozatos értelmű emberek ellen, és lételeket megh mutatván, bizonyos irásal, azt-is convin cálja hog teremtet álatok. En-is ez módot követem, s-azt mondom hogy vadnak angyalok, mert az teremtésről irt históriában mindgyárást az eset vtán, azt olvassuk:

Gen. 3.
24.

Es ki úzé Isten Adámot, és az paradicsom gyönyörűsége eleibe, álatá Chérubim angyalt, langozó és forgo tőrel, hogy őrizze az élet fájának útát. Aláb

Gen 19.
5.

azt írja azon Moyses, hogy két angyal ment Sodomába. Az birákról irt könyben-is ilyen ighe vagyon:

Iudic. 2.
11

Fel mene az úrnak angyala Galgalából Bóchimba. De ki győzné mind elő fámlálni? Az királyokrol irt négy könyvekben: Az Tobiás könyvében: Iudith könyvében, Esaiásnál, Danielnél, Malachiásnál: Az Vy Testamentomban, Szent Máthénál, Szent

Lukács

PRÆDICATIV.

Lukácsnál, Szent Pálnál: Az Apostoli cselekedetek
historiájában: Mennyei jelenésekről írt könyben,
fűrűn vadnak az angyalok emlékezetben: Bizonyos
tehat hogy vadnak angyalok.

Ezt így megh értvén, hogy legyenek angyalok,
ázt kel mindgyarást tudnunk, hogy az angyalok, nem
teremtők, hanem teremtet álatok, melly a mint mon-
dam, az teremtés historiáianak rendiben bötű berént
nincsen hanem aláb az Szent Írásnak rendiben világos
bötút találunk róla. De minek előtte bizonyos írást
citálnék, az eléb említet Doctoral, hozom bé az Da-
niel Prophéta könyvéből amaz három iffiaknak az égő
kemenczében éneklet dicsireteket, mondván: Ald-
gyátók az urat, az úrnak minden munkái, dicsirjétek
és fel magasztaljátok őtet mind öröcké. El kezdi az
vtán nagy hozzá Laistromal, micsodák az úrnak
munkái, és legh előőr-is azt mondgya: *Benedicite
angeli Domini Domino.* Aldgyátók az urat úrnak an-
gyali. zc. Ezből ki jó igen bépen, hogy az mint, Az
Eghek, nap, hold, vizek, hegyek zc. Istennek
munkái, ésteremtet álati, azonképen az Angyalok-is,
mert mind egy kárba álattya azokat, mellyek Istennek
teremtet álati. Szent Dávid nyilvánból teremtések-
ről, midőn ezt mondgya. Az Vrnak Igéje által erősit-
tettek az eghek, és az ő bájának lelke által, annak
minden fereghi. Ezt ha valaki vgy glofsálná, hogy
ez helyen, az éghnek feregin, az csillágok értettefi-
senek

*Angeli non
se creati
sed creaturae*

Aug. L.
11. de
Civit.

Dan. 3.
53.

Psal. 34.
6.

Q V A D R A G E S I M A I

Pfal. 103.
5.

senek, heába munkálkodnék, mert aláb ezen Soltárban megh mutatya kikerécsen az Seregh nevén, midőn így énekel. *Qui facis angelos tuos spiritus, et minis frostuos, ignen urentem.* Az, az: ki az te angyalidat teremtetted lelkeké, és az te fogaidat eméltő tűzé. Szent Pál-is ez Lócuft magyarázza az Istennek fogálo angyaliról.

2. Cor. 11.
14.

Mely nap teremtettek penigh az Angyalok, feletéb az Doctor nem űzi, hanem mint hog az jó angyalokat nevezi az Irás, világossághnak angyalinak, arra haggya, hog akkor teremtettek, mikor az Vrezt monda: *Fiat lux.* Az, az: Legyen világosságh. Ennek illyen okát mondgya az Doctor, mert az a világosságh, nem az éghen folyó Napnak és Hóldnak, világosságha, mert az Nap és Hóld negyed napō teremtettek. külön való világosságh vólt, tehát ez, és akkor mikor Isten az Napot és Hóldot teremtetete, vólt, az, az világosságh, mellynek angyalinak mondattatnak az bent Angyalok, Annakokaért azal az tista bép világosságal egyzerf-mind teremtettek az bent Angyalok. Szépen erősödik ez értelem az bent Iób könyvében, holot Isten az ő titkos munkáiról tractálván, mellyeknek ember soha végére nem mehet, az többi közöt, mond: *Ubi eras, cum me laudarent simul astra matutina, et jubilarent omnes filij Dei.* Az, az: Hól valál mikor engem dicsírnének mind egyyüt az reggelli csillagok, és midőn örvendeznének mindnyájan az Isteñek fiai?

Iob 38.7.

Ez.

P R Æ D I K A T I V.

Ez kerebtének, à mint azelől járó, és vtánna követ-
kező igék mütattyák, az embernek teremtetése előt
völt, mely azt bizonyítja, hogy ezek az Istennek fiai,
nem emberek, hanem az ſzent angyalok voltak.

Summa summárum; Bizonyosan vadnak Angyal- Observa-
tio.
ok, és azok nem Istenek, hanem Istennek teremtet
álati. Nem kel tehát Isteni tiſteletet őket illetnünk,
fokal inkább nem kel imádnunk, mint az moſtani Ro-
maiak cselekednek, kik az ſegény embereknek ilyen
imádságot formáltak:

Angele qui meus es custos pietatè ſuperna

Me tibi commiſſum ſerva, defende, gubernare. Az, az:

En őriző angyalom, kire az oda fel való kegyelégtől
bizattattám, engemet tarcs meg, óltalmaz, igazgas.
Ez illetlen dologh, mert az kit valaki ſegitſégül hi, ab-
ban hinniis kel, vgy diſputállyá ſzent Pál, teremtet Rom. 10.
14.
álatban penigh, minéműek az ſzent angyalok, ha ki
hiſen, bálvány imádó leſen véle.

A Z M A S O D I K R O L.

EZ képen értvén hogy legyenek Angyalok, mi-
vel az jelen való bótú bizonyosan azt jelenti hog
nem hivalkodó álatok, vgy mint kik, Chriſtus
Vrunkhoz járúltak, és ſolgáltak ő neki, értekezzünk
munkájok felől.

Az Angyali munka kettős: Eggyik néz ő magára

M

Isten-

Q V A D R A G E S I M A I

Istenre, másik az emberekre. Istenre nézve az ő munkájok ez, hogy bűntelen az Istennek bentséges benc előtt udvarolnak, és hűséges engedelmséggel, az ő benc akarattára figyelmetesek, bűntelen dicsíret mondásokkal áldván és magasztalván ő felségét, à mint **Ma. 6. 1.** Esaiás próphéta látásban jelenti mondván: Látám az urat űlni igen magas királyi békben, és tellyes vala az ő háza fényességével, és azok mellyek alatta valának bé töltik vala az templomot. Seraphim Angyalok állnak vala azon, egyiknek hat bárnnya vala, az másiknak-is hat bárnnya: kettejvel orczájokat fedezik vala bé, ketteivel lábokat, ketteivel repűlnék vala: Es egyik az másiknak fel bóval mondgya vala **SZENT, SZENT, SZENT** az seregeknek Vra Istene, tellyes az egész föld az ő dűcsőségével. **Matth 18. 10.** Christus Vrun- is commendálván az aprocskákat, azt mondgya, mert azoknak angyali, mindēkor láttják az én atyámnak orczáját az éghben. Erre nézve primo et principa- liter, Az, az, legh főképen, neveztetnek az benc angyalok Istennek bõlgainak. Bizonyittya ezt Chrysostomus Doctor, magyarázván benc Pál Apostalnak Sidókhoz irt levelét, mond: *Angeli servi sunt Dei,* *et propter nos sæpius diriguntur, et pro salute nostra,* *ministeria sua persolvunt.* Az, az: Az angyalok Istennek bõlgai, és mi éretűnk, gyakorta el küldetnek, és az mi megh maradásunkért, bõlgálattyakat el végezik: Imé ezekből megh teczik hogy az benc Angyalok, Istennek engedelmes bõlgai. Az

Psalm 103.
5.

Hom. 3.
Sup. C. 1.
ad Heb.

PRÆDIKATIV.

Az emberekre nézve, kiket ő maga bolga társai-
nak nevez az Angyal, követek, à mint az nevek-is
mútattya, mert à mint Augustinusból: *Angelus no-*
men est officij, non naturæ, Queris nomen ejus naturæ?
Spiritus est. Queris officium? Angelus est. Ex eo quod
est, Spiritus est, Ex eo quod agit, Angelus est. Az, az:
Ez fő, angyal, tisztnek nevezeti, nem természetnek.
kérded tisztit? Angyal, avagy követ. Az menyiben
léte vagyon, Lélek, avagy lelki álat. Az menyiben
cselekedik, avagy munkálkodik, Angyal, avagy kö-
vet.

Apo. 22.

9.

Super

Plal. 18.

Munkájok azért az bent Angyaloknak mi reánk
nézve az, hogy valamibe Isten őket el bocsáttya, igé-
hiven bolgálnak. Néha oktattya az embereket jó-
vendő jó alapattyokra, mint Agárt az Abrahám bol-
gálóját, midőn az asszonya Sára előtt elfutván, egy
kietlen pusztába búdosnék, egy angyal jelenék megh-
néki, és monda: Meny vissza az te asszonyodhoz, és
alázd megh az ő kezei alatt magadat, mert jóvendőbe
megh fokasítván, megh fokasítom az te magodat. E-
zenképen oktatá Manuét az Sámson attyát, mint kel-
lessék fel nevelni az Sámson, jóvendő javáért, mond-
ván: A mit mondtam az te feleségednek, mind
attól megh tartoztassa magát, valami főlőből való azt
ne egye, bort és semmi résegítő italt ne igyék. Így
oktatta Bálám Prófétát; Az Vy Testamentomban,
Ersébet assont, az Keresztelő lános anyytá. Iósephet
az Egyptomba való futas felől. &c.

Gen. 18.

9.

Judic. 13.

13.

Num. 22.

32.

Luc. 1.

Néha

Q V A D R A G E S I M A I

Gen. 19.

Loth.

Gen. 32.

Jacob.

Izaak.

Gen. 22.

Is.

Gen. 24.

7.

Tob. 5. 6.

7. 9. 10.

11. 12.

Capiti-

bus.

Plal. 90.

11.

In Solilo.

Cap. 27.

Néha vefedelemtől ótalmaznak az hiveket hogy
el ne veffének. mint Lothot Sodomából angyal ho-
zá ki. Iákób angyali óltalom által menkedék megh-
báttjának ellene való dühös bándékátul. El hagyom,
Elisáust, Dánielt, az három ifiakat, kiket mind An-
gyal mentet megh nagy vefedelmektől. Igen tette-
tes az Izaak históriája, kit mikor az atya Abrahám, kar-
dra vetvén kezét, fel akarna rombolni az áldozatra,
Angyal bolita megh mondván: ki ne nyújcs keze-
det az gyermekekre. és így tartá megh életét.

Néha útokban igazgattyák az lsten félo embere-
ket, mint Eléért az nagy Abrahám bolgáját, kit,
mikor Mesopotámiában küldené, így biztatá: Az
meñek földnek ura, ki engemet ki hozot az én atyám-
nak házából, és az én bűletésemnek földéről, ki bolot
én nékem, és megh esküt én nékem, mondván: az
te magodnak adom ezt az földet, ő küldi el előtted az
ő Angyalat. Minden napi kézben és báiban forgó
pél^{da} az kis Tóbiás históriája, mint adta úti társul ma-
gát hozzá az Angyal, és mint viselte gondgyát utabá.
De mit bámlálók sok példát? Nézvén Agoston Doc-
tor b^{ent} Dávidnak imez mondasára; Parancsolt te-
felőled az ő bolgálo angyalinak hogy régedet minden
útaidban megh őrizzenek: Erre nézvén mondom,
így bol: *Magnâ curâ & vigilanti studio angeli ad-
sunt nobis, omnibus horis et locis, succurrentes necessitatibus
nostris.* Az, az: Nagy gondal és figyelmetes vigyáz-
ással,

PRÆDIKATIV.

áfsál, vadnak mellettünk az Angyalok, minden órákban és helyeken segítvén minket.

Néha bajt vinak az Angyalok az úgye fogyot emberek mellett, mint mikor az Isténtelen Antiochus halála után, az fia Eupator idejében, nagy sok pogán-ságh gyülekezett volna egybe, hogy az maradék Sidókat tellyeséggel el fogyassák, az harcznak idején az ellenféghnek semek láttára, az éghből öt lovas bála le aranyas öltözetű lovakon kiknek kettei Macchabæust vévé közébe, és fegyverekkel egészéghbe óltalmazták vala, az ellenfégh ellen fegyvert és menyköveket bór-ván, melly miat, megh vakulván felek vevén, hús ezer öt száz gyalog és hat száz lovas vesse az ellenfégh közéül. Tudgyátok az Sennachérib históriáját, ki mikor nagy fel fualkodot alapatal bálotta volna megh Ierusalemet, Angyaltól veretteték megh. Az Nagy Constantinus Császár, Licinius ellen midőn hadakoz-nék az keresztének üldöztetéseért, langaló tűz láttatott az táborában, mely az ellenféget bórnyen eméltette.

2. Mach.
10. 29.

4. Reg. 19.
35.
Sozom.
L. 1. Cap.
3.

Néha az bent Angyalok az halálra sententiaztatott rabokhoz az tömlőczben bálottak, és csudálatosan ki szabadították, mint bent Pétert midőn Herodes nagy kémény rabfágba tartaná, angyal mene éczaka hozza, és minden erős lánczokal való kötözésekből ki ódozván, az serényen vigyázó stráfakon-is által vivé.

Actor. 12.

Végezetre az bent Angyalok munkája az-is, hog az halálra késülő üdvözülendő embert vigasztallják,

Q V A D R A G E S I M A I

mellyet Christus Vrūk maga példájával mutatott meg,
mert midőn halála előtt, az kertben imádkoznék, az
Istennek angyala jelenék meg, és bátorittya vala
Luc. 22. Christus Vrunkat, vgy írja ſent Lukács. Nem csak
bátorittya penigh, hanem az üdvözülendő ember-
Luc. 16. eknek lelkeket, az bódoghfágnak helyére kísirik, mint
az Lázár hiſtóriájá mutatya.

T A N V S A G.

MInd ezekből imillyen dolgokra kel ſámot tar-
tanunk. I. Nóha mi testi ſemeinkel Angyal-
nem láttunk, nem-is láthatunk, mind azon által
az Sadducaeusokkal, ne tévelyegjünk, az kik tagatták az
Angyaloknak létét; Mert valakik erről kételkednek
kétkedniekkel az magok lelkének halhatatlánágáról.
Heába valóvá teſik azok Christus Vrunknak halálát,
és tagadgyák halálból való fel támadását, mert ha az
lelkek halandók, az testek fel támadása nem leſen:
Ha az testek fel nem támadnak, Christus Vrunk sem
támadot fel, és így heába való az mi hűtünk és re-
ménygünk, vgy disputál ſent Pál. De vadnak an-
gyalok, az mint erős bizonyágokból megértetek,
tehát az lelkek-is halhatatlanok, és így bizonyosan
megleſen az holt testeknek fel támadása.

II. Mivel úgy értők, hogy az ſent Angyalok Iſ-
tennek teremtet álati, nem teremtők, nem kel őket

Iſteni

P R Æ D I C A T I V.

Isteni tiszteletel imádnunk, mert magok-is tiltották azt az ſent Angyalok. Szép példa erre az kis Tóbiás históriája. Midőn az Raphael Angyal, követtségét el végezvén megh jelentette volna hogy ő Istennek angyala, le borúlának előtte nagy félelemmel, kiket bátorítván végtére mond: *Deum benedicite et ipsi canite.*

Tob. 12.
18.

Az, az: Istent áldgyátok, és ő neki énekellyetek. Az ſent Iános látásba való vezér Angyala-is, midőn le borúlván imádni akarná Iános, így bóla: *Vide ne*

Apoc. 22.
9.

feceris, conservus enim tuus sum, et fratrum tuorum prophetarum, et eorum qui servant verba libri huius, DEUM ADORARE. Az, az: Megh lásd ne cselekedgyed, mert te neked ſolga társod vagyok, és az te atyádfiainak az próphétáknak, és azoknak kik megh tartryák ez könynek beſédit, AZ ISTENT IMÁDGLAD. Egyedül csak az halhatatlan és megh foghatatlan felfégé ez az tisztelet, semmi némű teremtet álatot nem illet.

Dan. 6.
13.
Matth. 4.
10.

MASODIK TANVSAG.

MIdőn értitek, hogy az Istennek ſent Angyali, ſolgáló lelkek, és mi hozzánk küldetvén mi nekünk sok rendbéli ſükſéginkben ſolgálnak, megh tanulhattyátok Iſteñek ki beſélhetetlen jó kedvét az emberi nemzetséghez ſ-nevezet ſerént az ő hivihez. Nem elég hogy ez földi, vizi, álatokon mind

Pſal. 8.

úr

QVADRAGESIMAI

úrá tőtte, az földöt éghi harmatokal sírosítván, tár há-
 zát gazdagittya, hanem még az ő mennyei bent
 Angyalival-is foglaltat nekik. Honnan vagy on hog-
 ennyi sok ezer ördögök, és ezeknek párt tartói, ez
 világh fiai, mi nekünk nem árthatnak? Bizonyára
 ezek őriznek minket. Nagy bizodalunk és bátorlá-
 gunk lehet tehát mi nekünk, ez mi külső segítségéktől
 még fogyatkozot alapatunkban, hogy az Vr-Isten
 az éghből bocsát mi nekünk Angyali segítséget. Csak
 ezt mondgya: *Ite Angeli veloces.* Az, az: Menye-
 tek el gyorsaságos Angyalok, és azon sem pillantás-
 ban jelen vadnak. Mi mondhattuk az bent Dávidal,
 Felemelém az én semeimet, honnan jőne nekem se-
 gidfégem: Az én segidfégem az úrtól, ki teremtet-
 te mennyet és az földet.

Nagy méltóságunk-is teczik ebből még mi ne-
 künk hiveknek, hogy az bentséges Angyalok foglál-
 nak mi nekünk. Az teremtésre nézve, aláb való for-
 sunk vagy on mi nekünk, vgy tanit bent Dávid. Sokal
 inkább esetünkre nézve, de egyébképen-is, mert mi
 halandók vagyunk, ők halhatatlanok: Mi igen igen
 bűnösök, ők büntelenek; Mi romlandók, ők romol-
 hatatlanok; Mi ez földi sok nyomorúságok közöt,
 külömb külömb változás alá vettettetünk, ők ép ter-
 mésetben változás nélkül maradnak: Eok az Istennek
 bentséges sine előt örvendeznek, mi miglen ez rom-
 landó testben élünk, *peregrinamur à Domino* távol búj-
 dosunk

P R Æ D I C A T I V.

dosunk az Vrtól, azt mondgya ſent Pál. Mégh-is ők ſolgálnak mi nekünk. Ezt emlegeti Hieronymus Doctor az méltóſágot, mondván: *Magna dignitas animarum, ut unaqueq; habeat in custodia ſui angelum deputatum.* Az, az: Nagy méltóſága vagyón az lelkeknek, hogy mindeniknek legyen, őrizéſére rendeltetet angyala.

Super
Matth.

Nagy háládatóſágal tartozunk tehát, ez mi velünk illyen nagy jókat tót Iſtenünkhöz, és az ſent Dávid al nagy buzgó indúlatból ezt kel mondanunk: Mit adgyak viſſa az úrnak, mind azokért mellyeket én velem cselekedet. Fogom az üdvőſégnek pohárát, és az úrnak nevét magasztalom &c.

Pſal. 115.
3.

Továbá, mivel az ſent Angyalok gyakran az mi ſolgálatunkra küldettetnek, igen tiſtán és ſentül élünk, hogy az mi gonóſ és tiſtátalan cselekedetünkkel, őket meg ne ſomoricsuk, mert az mint Baſilius Doctor tanit: *Sicut apes fugat fumus, & columbas grave colentia, ſic cuſtodem vitæ noſtræ angelum, lacrimoſum abigit peccatum.* Az, az: Miképen az fűſt el kergeti az méheket, és az galambokat az kedvetlen ſagh. Ezenképen az mi életünknek őriző angyalát, az ſíralmas bűn, el űzi. Igen okoſon járni annak okáért ő ember, és akar mely ſegeletben légy-is, tiſteſségeseſen viſeld magadat, mert ha nem látod-is, körülőtted vadnak az ſent Angyalok, azt mondgya Bernhárd Doctor.

Baſil. Su.
per Pſal.

Ezt az moſtani rendeléſem ſerént, csak ebben hadgyhatnám, mivel csak igen rövideden való tractátuſt igirtem, de vadnak az ſent Angyalok felől bizonyos

Super Pl.
91. Serm.
11.

QVADRAGESIMAI

nyos kérdések, mellyek ez értelemből bármaznak, mellyet az ő munkájukról hallátok, azokat is elő hozom rövideden-

KERDES.

Miből vöttek testet fel az Angyalok mikor az embernek magokat megh mutatták?

A Az Angyalok oly nyilván való emberi testben jelentek megh, hogy az emberek, megtapogathatták. Abrahám az lábokat megh mosatta; Lothot kézen foghva hozták ki Sodomából. Iakób úgy megh foghta vala küzdésébe, hogy ugyan kérné hogy el bocsassa. Enni láttattak mint emberek, de valóságosan nem öttek, azt mondgya az Raphael Angyal. Az annak okáért az kérdés, micsoda testet vöttek fel.

Gen. 18. 4.
Gen. 19. 16.
Gen. 32. 26.
To6. 12. 19.

Ez kérdésre Tertullianus Doctor azt feleli, hogy nem viseltek az Angyalok tulajdon testeket, mert ők lelki álatok, hanem hatalmokban vágyn az bent Angyaloknak hogy minden matéria nélkül testet vehetnek fel. Honnan s-miből legyen penigh, nem adgya azt előnkbe az Irás. De ez ál az mi értelmünkön, azt mondgya az Doctor, hogy ha abba mütathattya magát az Angyal, a mi nem ő terméseti, miért nem formálhatna magának semmiből látható testet? Ha penigh

nigh valami matériából formálnak testet magoknak ;
hihető hogy földi materia az , nem mennyej.

II. K E R D E S.

Vagyoné minden embernek külön külön Angyala?

Még az sült pogányok is álmodoztak valami olyal,
hogy belső oktató vezérek legyen az emberek-
nek , mellyeket ők Géniusoknak neveztek , és
azt alitották az Plátó tanítványi , hogy minden ember-
nek búletésétől foghva , két Géniusa vagyon , egyik jó
másik gonos. Valami jót cselekedik az ember az jó
Geniustól vagyon , az mi gonoszt cselekedik , az gonos-
tól vagyon.

Egy ilyen az mit Origenes Doctor tanit ez kérdés-
ről mondván : *Unicuique duo assistunt angeli , alter ius-
titiæ , alter iniquitatis. Si bonæ cogitationes in corde nos-
tro fuerint , id nobis loquitur Angelus Domini , si verò
mala versantur in corde nostro , loquitur angelus diaboli.*
Az , az : Minden ember mellett két angyal ál , eggyik
igazságnak angyala , másik hamisságnak angyala. Ha
jó gondolatok vadnak biveinkben , azt az úrnak an-
gyala mondgya ; Ha gonos gondolatok forognak bi-
vünkben , az ördögnek angyala ból. De ez nem hel-
lyes értelem , mert az bivek elfelmékel , semmi terem-
tet álat nem bír , hanem egyedül csak az véghetetlen

Q V A D R A G E S I M A I

Psalm. 93.

3.1.

bölcseségű Istené ez hatalom, hogy az biveket lágyi-
csa és keményicse, mert csak ő tudhattya azt, mit
gondol az ember, à mint bent Dávid énekli, mond-
ván: *Dominus scit cogitationes hominum.* Az, az: Az
úr tudgya az embereknek gondolattyokat. Ieremiás
própheta nyilvánban tanit erről, midőn így ből: *Pravum est cor hominis et inscrutabile, quis cognoscet illud?*
Mond az vtán: *Ego Dominus scrutans cor & probans renes.* Az, az: Vese az embernek bive és megh vi-
sgálhatatlan, kicsoda tudhattya azt megh? En vagyok
az az úr, ki az biveket vizsgálom, és az veséket megh
próbálom.

Sup. Nű

Hom. 20

Hellyesbent tanit másut ezen Origienes, midőn
igye ből: *Adest unicuique nostrum, etiam minimis, qui sunt in Ecclesia Dei, angelus bonus, angelus Domini.* Az, az:
Mindenikünknek, még az legh kisebbeknek-is, se-
gidségünk, valakik az Isten Ecclesiájában vadnak, az
jó angyal, az úrnak angyala. Hellyesb ez mondom,
mert ennek az bent irasba vagyon fundamentoma,
holot azt olvasuk: Megh látatok, megh ne útálya-
tok egyet az kisddek közzül mert, mondom hogy a-
zoknak angyali az eghekben, mindenkoron látták
az én atyámnak orcáját.

Gen. 16.

9.

Ezt helyén hadhattuk, ése bérént azt mond-
hattuk az kérdésre, hogy minden embert külön, kü-
lön, az Istennek angyali őriznek néha egy angyal,
néha vgyan seregh angyalok őrizik az Istennek hiveit.
Egy angyal bologala Agárnak az Abrahám bologálójá-
nak,

nak, midőn az puftában megh vigasztalá és oktatá. Egy angyal vún követseget Ersébet aßonnak. Egy angyal szabaditá ki bent Pétert az halálos foghságból. Es vgyan innen veßnek argumentomot, kik tanittya, hogy minden embereknek külön külön, egy, egy őriző angyalok legyen, mert midőn ki szabadult volna bent Péter étzaka, mene az Mariának az Iános anyjának házához, és zörgetvén az ajtót, az szolgáló kérdi ki legyen, megh felelvén k. Péter meg ismeri az szolgáló saváról az bent Pétert, és örömében nem nyittya megh az aítót, hanem bé futamván mond: Péter ál az ajtó előtt: De amazok mondának, bolondoskodol. Eopenigh az Rhódé szolgáló leány, bizonyosan Péternek mondgya lenni. Vgyan nem hihetik, mert igé erős foglágban tartatik vala az Péter, és sok rendbeli őrizők vigyáznak vala körülötte, mind az tömlőczben, s mind az tömlőczön kívül. Mondanak vala anakokáért: *ANGELUS EJUS EST.* Az, az: Az ő angyala, vgymond: Es megh nyitván az ajtót, csak el álmélkodanak, és megh beßélé nekik bent Péter, mely csudálatoson szabadította ki őtet az Istennek angyala.

Luc. 1.

Act. 12.

12.

Sok ezer angyalok szolgálának Iákób pátriárkának, midőn rettegve menne az bátyyához Esáuhoz, ki halálára megeskút vala, az mint az história bizoyittya, mondván: *Fueruntque ibi viam angeli Dei quos cum vidisset ait: Castra Dei sunt hæc.* Az, az: Angyalok jövének eleiben, kiket mikoron látot volna, monda:

Geni 28.

A. M. E. M.
 Ének, élelmünkkel kapcsolatos
 kérdések és igazságok a társadalomunk
 fejlődésében és a jövőben.
 A. M. E. M.
 Ének, élelmünkkel kapcsolatos
 kérdések és igazságok a társadalomunk
 fejlődésében és a jövőben.

Az nyomtatásban való fogyatko- zásokat így jobítsad.

AZ praefációban, kizded helyet, olvas: *kiseded*. Az első praedikációban, anak helyet, olvas: *annak*. Vgyan ott az harmadik tanúságba, ezekből is helyet olvas: *ezezből az is*. Vgyan ott, deligere helyet, olvas: *diligere*. Vgyan ott, imár helyet, olvas: *immár*. Vgyan ott, remere helyet, olvas: *remete*. Az második praedikációban, nevezi helyet, olvas: *nevezik*. Vgyan ott, ponan helyet, olvas: *ponam*. Vgyan ott, az utolsó tanúságban, A, az helyet, olvas: *Az, az*. Az harmadik praedikációban aemnek helyébe, olvas: *semnek*. Vgyan ott, hunc helyet, olvas: *huc*. Vgyan ott, otalmazhasd te magadat: olvas: *otalmazhasd magát*. Az negyedik praedikációban, patrarkodnak helyet, olvas: *patvarkodnak*. Vgyan ott es helyet, olvas: *ezt*. Az ötödik praedikációban, estis helyet, olvas: *ezt is*. Az hetedik praedikációban az márgon, A et. helyet, olvas: *1. Cor.*

